

הישיבה המאה-ושלושים-ושתיים של הכנסת השניה

יום שלישי, ט"ז חשוון תשי"ג (4 נובמבר 1952)

ירושלים, בנין הכנסת, שעה 16.05

א. שאילתות ותשובות

2. מצב התזונה בארץ

חברי הכנסת ג. פלש שאל את שר-המסחר והתעשייה ביום ח' באלול תשי"ב (29 באוגוסט 1952):

בעתונות יום ו', ה-15.8.52, הופיעו כתבות על מסקנות הוועדה העליונה לעניני תזונה, שלפיהן מסתבר שתזונתו של הישוב בארץ היא בלתי מספקת

1. האם כבר הספיק כבודו לעיין בדיווחשבון המועצה לתזונה.

2. האם בדעת כבודו להתחשב ולקבל את המלצות המוצגות.

3. האם אין כבודו חושב שהדיווחשבון של המועצה נמצא בסתירה גמורה להודעותיו בראדיו ובעתונות על תזונה מספקת.

4. מה הם המקורות אשר סיפקו לכבודו את האינפורמציה על מצב התזונה, אשר הוכח, לאור דיווחשבון המוצג, שהיו בלתי-נדוייקות.

5. מה חושב כבודו השר לעשות כדי לחסל את המחסור בתזונה מספקת ולהבטיח לישוב בארץ, וביחוד למעוטי האמצעים, זה המלאי האנושי החשוב לכולנו כליכך, אספקת מזון סדירה, פן יתערער כעבור שנים מספר כוחה וכורסה הגופנית של האוכלוסיה.

שר-המסחר והתעשייה ד. יוסף:

ההנחות הלקוחות מתוך פרסומי העתונות — עליהן הגך מבסס שאילתתך הגדונה — אינן מדוייקות ומתאימות לאמת. שכן למעשה היו מאוחדים חברי המועצה הרפואית בדעתם, שאין לראות כל סימני מחסור תזונתי בקרב האוכלוסיה.

מאז הגשת שאילתתך זו כבר הודעתי בהודמנויות שונות, שקיבלתי את המלצות המועצה הרפואית ומשרדי גם החל לבצע את רובן — הלכה למעשה — תוך כדי דיוני המועצה.

כאמור, אין יסוד לגירסתך על "המחסור בתזונה מספיק קה", משרדי עוסק ככל האפשר כדי לקיים גם בעתיד אספקת מנות המזון היסודיות באורח סדיר ותקין ובמנות שוות לכל נפש כעשיר כעני. חדרתך למעוטי-היכולת תמוהה, איפוא, בעיני. על-כילפנים אין היא עולה בקנה אחד עם המדיניות שהגך דוגל בה — העומדת בניגוד מוחלט לשיטת קיצוב ופרי קוח על מחירי המצרכים החיוניים, אשר רק היא עשויה להביטיח את סל המזונות המוקצבים במחיר שווה לכל נפש.

3. סדרי הקצבת נייר

חברי הכנסת י. ברייהודה שאל את שר-המסחר והתעשייה ביום ט"ו באלול תשי"ב (5 בספטמבר 1952):

1. הנכונה הידיעה בעתון "דבר", כי קיימת ועדה מורכבת מבאייכות משרד-המסחר והתעשייה, משרד-החינוך והתרבות, המוילים והסופרים. ועדה זו מספקת על יבוא הנייר לספרים וממליצה על חלוקת הנייר, אחרי שהתאחדות המוילי-

היו"ר י. שפרינצק:

אני מתכבד לפתוח את הישיבה השניה של הכנסת. נתחיל בשאילתות וחשובות.

1. ריכוז ביצים בכפרים

חברי הכנסת ת. טובי שאל את שר-המסחר והתעשייה ביום י"ג באב תשי"ב (4 באוגוסט 1952):

במשרדי מחלקת המזונות מטילים על הכפרים הערביים, בשטחים השונים של הארץ, מס ביצים בשיעור 3-4 ביצים לגולגולת, אותו יש לשלם לחנות המכולת בזמן קבלת מנת המזונות החדשית. מס זה מוטל באופן כללי על כל התושבים בלי להתחשב בכך אם יש לתושב תרנגולות או אין.

היו מקרים שמחלקת המזונות עיכבה לזמן ממושך אספקת מזונות כאשר חלק מהתושבים לא הצליח לשלם את המס הדרוש.

הואיל והממשלה אינה מספקת לפלחים הערביים מספוא, מעטים הם הפלחים אשר ביכלתם למסור עודף ביצים. כמו כן אין הממשלה מספקת לכפר הערבי ביצים, אפילו בעונה שאין התרנגולות מטילות ביצים וכמויות הביצים המעטות ורושות לצרכי הפלחים במקום.

לאור עובדות אלו, המסכים עמי כבודו השר:

(א) שיש צורך לערוך בכל כפר מפקד בעלי העופות ומספר העופות שברשותם, אז יהיה ידוע למי יש עודף ביצים ועליו תוטל חובה למסרם לממשלה?

(ב) שמן ההכרח לספק לבעלי העופות את המספוא הדרוש על-מנת שיוכלו לספק את הביצים?

(ג) שמחלקת המזונות צריכה לספק ביצים למשפחות אשר אינן מגדלות עופות כלל וכלל?

שר-המסחר והתעשייה ד. יוסף:

(א) סדרי הקצבת הביצים לתושבי הכפרים הנוכרים בשאילתתך נקבעו על יסוד מפקד שנערך בכל אחד מהם. בהתאם לכך נלקח בחשבון מספר מגדלי העופות — עליהם הוטל לספק את הביצים לחנוני המכולת המרכזים אותן כל אחד בכפרו.

ריכוז הביצים נעשה בעיקר בחודשים אשר בהם נוצר עודף רציני בכמויות של מיצרך זה. בדרך כלל נדרשו מכל מטילה שתיים עד ארבע ביצים לחודש.

מתוך הכמויות הנזכרות מספקים ביצים לצרכנים שאין להם תרנגולות.

(ב) עד כמה שידוע לי מחלק משרד-החקלאות את האפשרויות לאותם החקלאים אשר באפשרותם לדאוג להזנת העופות מאספקה עצמית.

(ג) ריכוז הביצים באמצעות חנוני המכולת בכפרים מאפשר — כאמור — לספק אותן לצרכנים שאינם מגדלים עופות.

לישיבה קלי"ב, ט"ז חשוון תשי"ג (4 נובמבר 1952)
 — שאלות ותשובות (ברייהודה, יוסף); חוק מעמד ההסתדרות הציונית — הסוכנות היהודית
 לארץ-ישראל (שפרינצק, בררביהאי, בגוריון) —

הועדה תעסוק בעיקר ביעוץ על סדר עדיפויות ביחס לסוגי ספרים כגון: ספרי לימוד, ספרי מדע, וכן חלוקת ההקצבות הכלליות למגזרים השונים.

אין כל מקום לחשש שמא תיהפך הועדה לועדת צנזורה על תוכן הספר.

3. הרכב הועדה הוא:

מר א. ברוידס, מר מ. גורדון, מר סלאי, מר קופלביץ, ד"ר מ. אבידור, מר א. פוננסקי, הרב גולדמן.

4. בששת החודשים ינואר—יוני 1952 הוקצבו על ידי משרדי 4,100 טון נייר למטרות דלקמן: עתונות — 1,200 טון, כתבי עת — 300 טון, ספרים — 364 טון, מהברות לבתי ספר — 50 טון, צרכים משרדיים — 386 טון, מעטפות, נייר כתיבה, נייר הכפלה, נייר ציור, נייר העתקות שמש וכו' — 400 טון, נייר אריזה — 600 טון, שקי מלט — 800 טון; בסך הכל חילק משרדי — 4,100 טון.

ים לא הוזמנה ולא משתתפת בשום ועדה כזו, וכנראה גם לא הסתדרות הסופרים?

2. אם נכונה — מי הרכיב את הועדה, מה הרכבה ומה הן סמכויותיה?

3. האם הובטח שועדה זו לא תיהפך לועדת צנזורה על תוכן הספר?

4. מה הן כמיות הנייר שנמסר בחצי השנה האחרונה לצרכי היצאת ספרים ואיזה אחוז זה המהווה בכמות הכללית של נייר שחולק?

ש"ר המסחר והתעשייה ד. יוסף:

1. הידיעה שהופיעה ב"דבר" והמצוטטת על ידיך לא היתה מדויקת.

2. נכון הוא, שבינתיים מינית ועדה שתפקידה יהיה ליעץ לרשות המוסמכת בדבר הקצבת נייר להדפסת ספרים.

ב. חוק מעמד ההסתדרות הציונית — הסוכנות היהודית לארץ-ישראל,

תשי"ג — 1952 *

(קריאה ראשונה)

לפיתוח הארץ ויישובה, לקליטת עולים מן התפוצות ולתיאום פעולותיהם בישראל של מוסדות ואיגודים הפועלים בתחומים אלה; — שברוך כלל הם עניניה של המדינה עצמה.

חבריהכנסת הררי, בעל התיקון שאנו דוחים, אמר בכנסת ב-11 באבגוסט 1952, שאינו יודע למה התכוונה הממשלה באומרה בסעיף ג', כי מדינת-ישראל מכירה בהסתדרות הציונית כסוכנות המוסמכת לפעול במדינת-ישראל לפיתוח הארץ וכו'. לדעתו של חבריהכנסת הררי יש בהגדרה זאת כוונה "להסוות הסוואה יפה את הדבר הפשוט ביותר והוא, שכדינת-ישראל מכירה בהסתדרות הציונית העולמית כנציגות העם היהודי, חבריהכנסת הררי טעה הפעם. הכוונה (אני מדבר על כוונת הממשלה ולא כוונת הועדה, שאיני מוסמך לדבר בשמה) לא היתה להכיר דרך הסוואה בהסתדרות הציונית כנציגת העם היהודי, אלא היתה כוונה מפורשת להימנע מהכרה כזאת, כי בהכרה חוקית זאת מצד המדינה יש סילוף הרעיון הציוני ורעיון המדינה כאחד.

מדינת-ישראל היא יצירתו של העם היהודי ונוצרה למען העם היהודי. העובדה המרכזית שהביאה לידי תקומת המדינה וגם לידי קיומה של ההסתדרות הציונית היא, קיומו המתמיד של עם ישראל לפני היות המדינה ולאחר הקמתה. העם היהודי אינו רעיון או חוץ, אלא עובדה — עובדה היסטורית שבזכותה אנו קיימים, בזכותה אנו ציונים ובזכותה אנו בונים המדינה. והעם היהודי מייצג את עצמו ואין שום הסתדרות — גם לא ההסתדרות הציונית — משמשת באיזו מידה שהיא תחליף של העם, של נציגות העם, של קיום העם. הציונים וההסתדרות הציונית לא היו ולא יהיו נציגיו ובעלי של העם היהודי, אלא מתנדביו וחלוציו, עושי דברו ומביעי רצונו ההיסטורי. הם פועלים למען העם היהודי ולא במקומו.

מדינת-ישראל אינה לוקחת לעצמה, ואינה זכאית לקחת לעצמה, הסמכות לקבוע נציגות העם היהודי. נציגות העם היהודי היא זו שהעם קובע, במידה שהוא קובע ובתנאים שהוא קובע.

היו"ר י. שפרינצק:

נעבור לדיון בחוק מעמד ההסתדרות הציונית — הסוכנות היהודית לארץ-ישראל.

דוד בררביהאי (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. כרגיל דנה ועדת-הכנסת על מסגרת הזמן לדיון בהצעת החוק על מעמד ההסתדרות הציונית. בקשר לדיון בוועדה התעוררה שאלה כללית: איך, מתי ובאילו תנאים יכולה הממשלה להגיש מחדש הצעות חוק לדיון בכנסת, לאחר שהיא לקחה אותן פעם בחזרה באחד משלבי הדיון בכנסת.

לאחר הדיון החליטה ועדת-הכנסת שלא לעורר שאלה זו לגבי הצעת החוק העומדת היום על סדר-היום, ולהטיל על ועדת-המשנה לעיני תקנון לרן בשאלה זאת בכללה.

לדיון בהצעת חוק זו הוחלט להקציב שש שעות.

ראש-הממשלה ד. בגוריון:

אדוני היושב-ראש, חבריהכנסת, הצעת חוק מעמד ההסתדרות הציונית הוגשה לכנסת כ-5 במאי 1952. הדברים שאמרתי או בפתיחת הוויכוח על ההצעה — לא נראה לי כל צורך להוסיף עליהם או לגרוע מהם. אע"פ רק הערות אחדות לסעיף ג', אשר בגלל תיקונו — שנחקבל ב-11 באבגוסט 1952 בכנסת, ברוב של 31 נגד 27 — לקחה הממשלה חזרה ההצעה והיא מגישה אותה שוב לכנסת ללא תיקון, כי תיקון זה לדעת הממשלה אינו אלא משבש רעיונו ומשמעותו של החוק, ולא רק של החוק בלבד.

החוק המוצע לפניכם אינו חוק רגיל, אלא אחד מחוקי היררכיה המרכזיים, המייחדים מדינה זו כמדינה שנועדה לשמש כמסדר וסדר לגאולת ישראל. הוא כולל משום כך הוראות עקרוניות, שאין להן תוכן פורמאלי של חוק שעונשים על סגירתו או עבירתו, אלא הן ממצות משמעותה ההיסטורית המיוחדת של מדינת-ישראל וקובעות זיקת המדינה לעם-ישראלי. הן גם מקנות להסתדרות הציונית העולמית זכויות ממשלתיות בארץ מדינת-ישראל: הזכות לפעול במדינת-ישראל

וואה עצמה כעזרת עם ישראל כולו, ושעריה פתוחים בהתאם לחוקה לכל יהודי הרוצה לעלות אליה".

היו"ר י. שפרינצק :

אנו עוברים לדיון. רשות-הדיבור לחברה-הכנסת סרלין, ואחריה חברה-הכנסת ציולנג.

יוסף סרלין (הציונים הכלליים) :

אדוני היושב-ראש, כנסת כבוד. קשה לי לאמר, שהדיון המחודש בחוק המעמד של ההסתדרות הציונית מוסיף מעמד לכנסת. ואין כאן רק בעיה, אם מותר לממשלה לאחר שהיתה כבר קריאה שלישית לקחת בהזרה... .

פנחס רוזן (רמפלגה הפרוגרסיבית) :

לא היתה קריאה שלישית.

יוסף סרלין (הציונים הכלליים) :

קריאה שניה ושלישית אצלנו הן יחד. אינני רוצה להיכנס עכשיו לבעיה, אם מבחינה טורמאלית היתה רשאית לעשות זאת. אני מוכן להניח, לצורך התיכונה, שהממשלה רשאית לקחת בחזרה חוק בשלכ זה שהיה בכנסת, ולהכניס מחדש את החוק בלי התיקונים שנתקבלו בכנסת. אולם אני שואל, שואל את ראש-הממשלה, שואל את הממשלה: האם זוהי הדרך לבני צור הדמוקרטית בישראל, האם זוהי הדרך לשמירה על הדמוקרטיה בישראל? האין זה חזרת תחת אושיות הכנסת, סמכותה ומעמדה?

ואני רשאי לשאול שאלות אלו, כי רק לפני שבועות מספר, בנסיגותיו להרחבת הקואליציה, ניסה ראש-הממשלה להביא בפני אלה שאתם יושב וניהל משאומתן, יסודות ועקרונות לקואליציה, ואחד העקרונות היה — שמירה על הדמוקרטיה בישראל. אני יודע שישנם בכנסת כאלה, והם אינם בספסלי מפא"י, המנצלים את הדמוקרטיה על נגד להרוס אותה. אולם זה מחייב גם את אלה הדוגלים בדמוקרטיה — ואני מאמין להם שלם דוגלים בדמוקרטיה. הייתי אומר ל:ם: סול קיסס, לא קורה, מבין עיניך, לפני שאתה הולך ליטול את הקורה מבין עיני אחריים.

דרך זו אינה דרך דמוקרטית, דרך זו אינה מוסיפה לדמוקרטיה, והו לדעתו הצד השלילי שבדיון המחודש הזה, אולם ישנו גם צד חיובי בדיון החדש: ההזדמנות הניתנת להתחכך עם נאום החשיבה של ראש-הממשלה שאם בסיכום הדיון על חוק מעמד ההסתדרות הציונית במושב הקודם, ואני אנסה להפריך כמה מהנחותיו.

על מה בעצם הפלוגתה בנינו? — באופן פולמוסי — וראש-הממשלה הוהג לעשות זאת לעתים קרובות — אפשר לבטל את כל התיכוח ולומר, שהוא איננו גורמו של ענין ואחת כזוהו — לנגד את הממשלה, גם היום שמענו מפי ר.ש" הממשלה שהמתחוככים בדיון הקודם רצו להפגין את פאטריוטיותם לתנועה הציונית, פאטריוטיות שהיא תולדה של מחשבה משובשת — באופן פולמוסי אפשר לומר — וראש-הבית שלה אמר זאת — שכל התיכוח שהתקיים בכנסת או היה מעין הצגת-ראווה של התחרות בפאטריוטיות לתנועה הציונית. זה איננו נימוק משכנע, זהו פולמוס. לאמיתו-של דבר הפלוגתה היא על עצם הגישה לבעיות היסוד של קיומנו כמדינה וכעם.

ישנה גישה, והיא גישה ראש-הממשלה והממשלה, שאני הייתי קורא לה גישה "העולם הזה"; גישה למצוא פתרונות זמניים לקשיים שאינם זמניים כלל וכלל; גישה שאפשר להגדיר אותה במימרה הידועה: ללכת בדרך הקצרה, שהיא ארוכה מאד. וישנה גישה שהיא גישתנו, גישה — נאמר — של "חיי

המדינה ככירה בזכותו של כל יהודי באשר הוא לעלות לארץ, בין שהוא בזכותו ובין שאיננו, ועל אחת כמה וכמה שהיא מכירה בזכותו לעזור לבנין המדינה, חיוקה וגידולה. בכל דרך שניראת לו ובכל צינור שמקובל עליו.

גם אם המדינה תקבע שההסתדרות הציונית מייצגת שני המיליונים של יהודי ברית-המועצות, תהיה קביעה זו מחוץ סרת כל טעם, יסוד וממשות, ותיתקל בהתנגדות מוצדקת מצד אלה המדברים בשם יהודי רוסיה ש"טענו "מי שמך". והוא הדין ביהם ליהודי ארצות-הברית. כאן היהודים יש להם במידה רבה זכות ההגדרה העצמית, ונשכש האמת המציאר חית והמעשית אם נגיד, שהמועצה הציונית באמריקה מייצגת 5 מיליון היהודים, אם 5 מיליון היהודים אינם אומרים זאת.

התנועה הציונית נושאת חונו ההיסטורי של העם היהודי, אבל העם היהודי לא פסק מהתקיים גם עם התגבשות התנועה הציונית. כל נסיון להוציא יהודים שאינם חברים בהסתדרות הציונית מכלל העם היהודי ומכלל עזרה ישירה למדינה ומגע ישיר אתה, — הוא לא רק משגה פוליטי, אלא סלף שרירותי של הרעיון הציוני.

חברה-הכנסת הררי הציע תיקונו הנדח על ידינו, כאמ" צעי נגד המעטת דמותה של ההסתדרות הציונית. המעטת דמות ההסתדרות הציונית היתכן רק בדרך אחת ויחידה: על-ידי חוסר פעילות ציונית ועל-ידי חוסר הכרה ציונית בקרב חב"רי ההסתדרות הציונית. ערכה, השפעתה, מקומה ומעמדה של התנועה הציונית בעם היהודי, ייקבעו ויימדדו אך ורק על-ידי כושר הפעולה, עומק המחשבה הציונית והסגולת החלוציות של נושאי הדגל הציוני; לא חוקי הבדינה, אלא יכולתם המי חנכת והמבצעת, נאמנותם האישית והמנשימה לעקרונות הציוניים של הציונים בעולם, ועצבו דמותה של התנועה הציונית בתפוצות ישראל, ויקנו להסתדרות הציונית מעמד בעם.

החוק שלפנינו בסעיף ג' מכונן להקנות להסתדרות הציונית לא זכויות בקרב העם, — זכויות אלה על ההסתדרות לרכוש על-ידי מעשה היא, — אלא זכויות במדינת ישראל, הזכות לפעול כאילו במקום המדינה בעליה ובהתאישות, כאשר פעלה לפני המכת המדינה.

שירות דוב יעשו להסתדרות הציונית כל אלה, שמתוך פאטריוטיזם ציוני משובש, ינסו להפוך ההסתדרות הציונית למחצה בין מדינת-ישראל ובין עם ישראל, במקום הפעיל ההסתדרות הציונית כדבק בין המדינה ובין העם.

חוקי מדינת-ישראל קובעים רק הסדורים והמשטרים בתוך המדינה. התיקון שהוצע על-ידי חברה-הכנסת הררי ובריהודה, מלבד היותו סותר המקור עצמו שממנו נובע הרעיון הציוני — כלומר קיומו של העם היהודי, רצונו וחופש הגדרתו העצמית — הרי הוא חורג מגדר הסמכות הריבונית של המדינה. הוא עלול להויק לתנועה הציונית ולהחליש אותה במקום להועיל לה ולהגבירה; הוא עלול גם לפגוע במעמדה הבינלאומי של המדינה, ולשבש יחסיה עם מדינות ידירותיות.

הנוסח המוצע על-ידינו נעשה בהסכמת ההסתדרות הציונית העולמית, ועל דעתה. אנו מציעים להעביר הצעה זו לוועדה לדיון מהיר, למען תיהפך ההצעה בקרוב לחוק המדינה, ותתפוש מקומה על-ידי חוק השבות.

אני רוצה להוסיף: אני מקבל תיקון אחד של חברה-הכנסת הררי, והוא למחוק בסעיף א' המלים: "המייצגת את תושביה בלבד" הבאות אחרי המלים הראשונות "מדינת-ישראל". באופן שהסעיף הראשון ינוסח כך: "מדינת-ישראל

ישיבה קליב, ט"ז חשוון תשי"ג (4 נובמבר 1952)
 — חוק מעמד ההסתדרות הציונית — הסוכנות היהודית לארץ-ישראל (סרלין, נצר, בן-גוריון, לבון, מאירסון) —

יוסף סרלין (הציונים הכלליים):
 ודאי, אולם לא רק מהרהורי לבו, אלא גם מהסתכלותו, ממגעו ומשאו עם אנשים, מנסיעות. אני יודע גם כיצד אתם אוהבים את פרשת הנסיעות שלנו, אבל כדי לקבל ויהו לארצות חוץ אין עוד צורך ברשומכם, ואנו גוסיף לנוסע. אני אומר לכם, שאם חס וחלילה יימשך המשטר הזה במדינה תהיה פרופורציה הפוכה בין כוח המשיכה של מדינת-ישראל לבין אורך המשטר שלכם. דבר זה מחייב אתכם לעשות חשבון הנפש, כי ייתכן מאוד שלא תמיד יעלה כוח המשיכה של המדינה על כוח משיכתה של התנועה הציונית. ומאפשרות כוח חייבים להסיק מסקנות אובייקטיביות.

אולם גם במקרה זה אתם יוצרים אידיאולוגיה. הרי בעצם כל תולדות הסטאטוס, או יותר נכון כל בעיית הסטאטוס לא נולדה אלא בענין היחסים בין הממשלה ובין התנועה הציונית. ואילו היה הדבר נוצר רק בגלל זה בלי כל תוספת של אידיאולוגיה, לא היה אסון בכך. אבל אתם לכל דבר מוסיפים אידיאולוגיה, ואפרש את דברי. הרי כאן במדינה נחתך הכל לפי עקרון שאינני מחסיית: "כל מה ששוב למפא"י — טוב למדינה, וכל מה שרע למפא"י — רע למדינה. והו העקרון, "האובייקטיבי" כביכול, עליו מושתת שלטונכם.

השר פנחס לבון:
 להיפך, כל מה ששוב למדינה טוב למפא"י.

יוסף סרלין (הציונים הכלליים):
 והנה רצה הגורל שעם קום המדינה היתה מעין דיספרסור פורציה בין כוחכם בארץ לבין כוחכם בגולה. בארץ שלטתם — בגולה לא.

אני מבטיח לך, אדוני ראש-הממשלה, שאילו עם קום המדינה היתה מפא"י שלטת בתנועה הציונית בתפוצות, אהה בכשרונך היית יוצר אידיאולוגיה איך צריך לגשא, לרופם, לגבל ולהאיר את התנועה הציונית בגולה.

שר-העבודה ג. מאירסון:
 ומה היית אהה אומר?

יוסף סרלין (הציונים הכלליים):
 יכול להיות להיפך, אבל אין זה מצדיק את ראש-הממשלה. אני מוכן להתחיל אתכם, תשבו באופוזיציה ונראה אני יודע שדבר זה לא ייעשה ברצונכם הטוב לעולם, קצת יכריחו אתכם, אני יודע זאת, בענין זה אין בינינו חילוקי-דעות. אולם קרה אסון; עם קום המדינה שלטה כאן מפא"י, אך בתנועה הציונית בגולה לא שלטה מפא"י, והיה ידוע שהמדינה תקוקה תהיה עוד במשך שנים רבות — ורק אומלל אמר זאת ראש-הממשלה — לעזרת יהודים וגויים גם יחד. גם כאן הולכים אתם בדרך מסוכנת; גם כאן, אדוני ראש-הממשלה, יוצר אתה אידיאולוגיה. אמרת אתמול שאתה גאה שאנו מקבלים עזרה — אני איני גאה על כך. עם קום המדינה היה ידוע שנהיה זקוקים לעזרת הגולה, ואז פחדתם שמה אותה העזרה שתצטרכו לקבל מהתנועה הציונית, תהיה עזרה עם שובר, שובר אמנם לא גדול ולא קשה. לא שובר, חסיוחלילה של התערבות, ולא שובר חסיוחלילה של רשות הצבעה במדינה לציוני הגולה, אלא הבעת דעה בלבד. אבל גם מפני המעט הזה פחדתם. הואיל ואתם מבקרים פתרונות זמניים — וזהו המדינה היה גדול, לא רק ציונים רצו לעזור למדינת-ישראל, גם לא-ציונים, סתם יהודים ויהודים שמוחזרים גם על הבעת דעה — או יצרתם אידיאולוגיה, והיום שמענו אותה שוב, שאין התנועה הציונית מייצגת את העם, אלא ישנם יהודים, ישנו עם יהודי, כאילו לא ידענו על כל זה לפני חמישים שנה, כאילו לא ידענו לפני

עולם". דרך זו, מטבע הדברים, שהיא ארוכה בהרבה, אבל היא הרבה יותר שקולה ופתרונה יציב בהרבה. הפלוגתה היא איפוא על עצם הגישה. הממשלה עסוקה, הממשלה טרודה, בעיות השעה מדריכות את מנותחה יומיים ושעה שעה, ואין לה זמן ושהות לחשבונות ארוכים, ועל כן מוכרחה היא לתת פתרון זמני, שנראה לה כרע מסויים כנוח ביותר, לבעיות יסוד התובעות פתרונות יסוד.

ישנם הרבה קשיים במדינה. הממשלה נתקלת בהרבה קשיים אובייקטיביים, שלא היא אשמה בקיומם; אולם נערמו גם הרבה קשיים, שמדיניות הממשלה יצרה אותם ושהממשלה אשמה בקיומם. וכדי להקל עליכם את המעמסה נותנים אתם תשובות זמניות, פתרונות קלים. לא בזה מקור הרע, לא בזה הרע. הצרה היא בזה שלפתרון הזמני אתם מצרפים אידיאולוגיה, שהיא לרוב מסולפת. ועל אידיאולוגיה כזו שנעשתה ונתפרה לצורך נוחיות זמנית, לצורך הרגע, מחנכים אתם את הציבור ואת הדור הצעיר. בזה, כשיטה זו, רואה אני אסון.

גישה זו אינה מתבטאת בבעיית מעמד ההסתדרות הציונית בלבד. היא מופיעה לעתים קרובות בהרבה בעיות אחרות שאתם נתקלים בהן. אבאי רק דוגמה אחת: בעיית השילומים. אפשר להתווכח אם צריך לקבל כסף מהגרמנים או לא לקבל מהם כסף, אבל אתם יצרתם אידיאולוגיה, אתם יצרתם אידיאולוגיה ומכריונים שאתם גאים בקבלת השילומים, במקום להו" דות באמת שהייתם במצוקה כספית והייתם זקוקים לכסף, ומשום כך הסכמתם לשילומים. לא אידיאולוגיה כי אם "מאלום נצסאריום" — רע הכרחי.

הוא הדין בקשר למעמד ההסתדרות הציונית. אמרת, אז, בוויכוח הראשון, שאנו חייבים להחזיר את העטרה ליושנה. ועל זה ענה לי ראש-הממשלה: את העטרה ליושנה לא נחזיר, כי ישנה עכשיו עטרה יותר מזהירה, יותר מבריקה ויותר מושכת. אני מוכן להסכים אתו שכוח המשיכה של מדינת-ישראל כיום, אפילו עוד כיום, עולה על כוח משיכתה של התנועה הציונית. אני מוכן להסכים אתו שאפילו בתנאים תקינים, אילו היו קיימים כאלה, בין ממשלת ישראל ובין התנועה הציונית, כוח משיכתה של המדינה היה עולה על כוח משיכתה של התנועה הציונית.

אבל, לא זוהי הבעיה, אדוני ראש-הממשלה. הבעיה היא לחוש בתחושה היסטורית אם לעולמי עד יכול מישוה לערוב לנו שכוח משיכתה של מדינת-ישראל יעלה על כוח משיכתה של התנועה הציונית. הרי ייתכן שתנאים אובייקטיביים, שלנו, למדינה, או שליטה עליהם, יכופו על יהודים להתרחק מדי מדינה, ואז תהיה נחוצה לנו התנועה הציונית. זה ועוד יהיו ברצוני לומר כמה מלים, ולא כדי להרגיז אתכם, אם כי אדוני ראש-הממשלה, אתה אוהב להרגיז, וגם אתמול בנואמך בכנסת הרגזת; ברצוני לשאול אתכם שאלה אחת: האם אתם כליכך בטוחים שמדינת-ישראל, במשטר שאתם מקיימים בה ואשר חזקה עליכם להמשיך בו כל עוד תהיו בשלטון, יעלה כוח המשיכה של מדינת-ישראל בגולה או ירד?

דבורה נצר (מפא"י):
 יעלה!

יוסף סרלין (הציונים הכלליים):
 כן, אני לא ציפיתי לתשובה אחרת, ידעתי שאתם תאמרו כי הוא יעלה. אולם אני אומר לכם, כי כוח המשיכה ירד. אינני אומר זאת מתוך שמחה.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון:
 כל אחז מדבר מהרהורי לבו.

תכרות בגין חוק זה עם ההנהלה הציונית. את שני הדברים האלה צריכים אנו לתת. איני יודע מה תהינה תוצאות הוויכוח היום, אבל אני מחשיב את הוויכוח. הוויכוח הזה הוא לא רק להיום. יש מי שקונה עולמו בשעה אחת, ויש מי שמאבד עולמו בשעה אחת. הנכנסת בהצבעתה על החוק הזה תחרוץ קבל העם היושב בציון והיושב בנגב, קבל עם התפוצות וקבל עם הדורות הבאים, אם היא ידעה בחושה ההיסטורי לקנות את עולמה ולבצר את מעמדה של בן-הבית היחיד והנאמן למדינה בכל התנאים ובכל המצבים — את מעמדה של התנועה הציונית העולמית.

אהרן ציולינג (מ"פ):

כנסת נכבדה, נציגות עם תוכר לא במנין כי אם בחוכה, בהכרה ובנאמנות למילוי הייעוד, לעתידו של העם. רק כך קמה ההסתדרות הציונית, או היתה נציגת העם היהודי כולו. אילו על-פי הכרת רוב היהודים, אילו על-פי מנין דעות, ודאי אילו על-פי נכונות ביצוע — לא היתה קמה מדינת ישראל ולא היתה נסללת הדרך להגשמת ייעודו של העם היהודי בדרך של קיבוץ גלויותיו, ריכוזו הטריטוריאלי ובגין חירותו ועצמאותו במולדתו. מדינת-ישראל היא שליחת העם היהודי בדרך זו של ריכוזו הטריטוריאלי על-ידי קיבוץ גליו יותיו במולדתו. אילו לא כל אלה קם בה הכוח לעמוד מול גלים וזרונים. והשאלה העומדת לפנינו אינה כפי שניסח אותה ראש-הממשלה, אם להציב מחיצה בין ההסתדרות הציונית לבין העם היהודי, כי-אם כיצד להעלות את השלכת של ההסתדרות הציונית בקרב העם היהודי ולמנוע מחיצה בין העם היהודי ובין נושא שליחותו למילוי ייעודו ועתידו, שהיא ההסתדרות הציונית ואין אחרת.

המושגים של ראש-הממשלה על דמוקראטיה הם מושגי סלף. אגב, לא תמיד הוא בוחר ברוב במקום המיעוט. עתים הוא מוכן להקנות למיעוט את הסמכויות הגדולות במילוי התפקידים. על-כ"ל פנים, כאיש המדובר בשם מפלגת פועלים, הוא לא בחר בדרך של היתוך מעורה וקשור עם רובו של מעמד הפועלים בהסתדרות הכללית האינטרנציונלית כשהיתה כן; הוא בעט ברוב זה בחר במיעוט על-פי דרכו, ובמקרה זה — דרכו הרעה.

שר-האוצר ל. אשכול:

אתה בחרת בעין-חרוד ברוב ...

אהרן ציולינג (מ"פ):

אין זה מתאים לאינטליגנציה שלך, ידידי שר-האוצר, להעביר מושגים של חזיונות עם ועולם לשאלות שמוטב היה לך, לפחות, לשחוק לגביהן, וברגע זה בוודאי. בוויכוח על עין-חרוד, אשר ידך אינן נקיות מחילול כבודה וחילול כבוד העם היהודי בה, מוטב לך לשתוק.

ההסתדרות הציונית היא נושאת ייעוד, ובתור שכזו היא נציגת העם היהודי, היתה והנה. המפריד את ההכרה בסמכויות שלה במדינת ישראל, מפריד בינה לבין המוני העם. לא נועדה מדינת-ישראל לגילויי אחדות של גזע, היא נולדה לפתרון של שאלות לאומיות. את העם היהודי היא רואה רק בשפופרת זו של עתיד, הצומח אמנם ממעמקי הער' ברא ומשרשיו, אולם נועד אך ורק לפתרון של חיים לאומיים טריטוריאליים, מפשיים. אילו לא כן, אילו היינו נתונים להניחות אחרות — לא היה קם הקונגרס הציוני, לא היינו בנויים את הכוח שקנינו אותו בדרך התנועתית. דרך זו רוצים עתה להמיר, בהישענות על שלטון, במדינה, שהוא יבוא במקום התנועה הציונית בקרב העם; זוהי האמת.

קום המדינה שיש עם יהודי, ובכל זאת טענו לעצמנו ותבענו מאחרים להכיר בתנועה הציונית, תציגת העם כולו לגבי ארץ-ישראל, וכל זה על אף ידיענו שהתנועה הציונית היא מיעוט בעם היהודי. לא ביקשנו שום רשיון, על כל פנים, לא קיבלנו שום רשיון לכך מהאנטיציונים ומהלא-ציונים. הסכנה היא לא בזה שאתם רוצים לבטל זמנית את התנועה הציונית; הסכנה היא באידיאולוגיה שלך, אדוני ראש-הממשלה.

כאשר דנו על הסטאטוס, אמרתי שכל בעיית הסטאטוס נוצרה כמיהה רבה בגלל יחסים הבלתי-תקינים שהיו בין ממשלת ישראל והתנועה הציונית. כאשר ראש-הממשלה עלה על הבמה כדי להשיב למתחכמים, אמר: "יחסים בלתי-תקינים? הו יחסים מצוינים; אם רבו קצת, הרי זה דבר של מה בכך. תמיד רבים, גם בממשלה רבים, גם בני ובין חברי יש ריב". באותו נאום עצמו, בנאום התשובה שלך, נתת דוגמה של יחסים בלתי-תקינים, כי איך דיברת על הסתדרות ציונית אמריקה, איך דיברת ואיך נימקת את הירידה בזו. או, איך זקפת את יריות מספר חבריהם על חשבון ההודות אתנו. האם "פועלי ציון" באמריקה אינם גדלים משום שהם מזדהים אתכם?

אולי סבור אתה שעכשיו, כשיש להם "פועלי-ציון", פרוידנט שהוא רב רפורמי, כוחם יעלה? איני חסיד של רבנים רפורמיים, אבל אני יכול להיות חסיד של ציוני; אם כי מטבעי אני מתנגד בן מתנגד. יכול להיות שעכשיו "פועלי-ציון" יג' דלו, על כל פנים, ההזדהות שלהם באמריקה אתכם כאן לא השפיעה לא לטובה ולא לרעה, מה הרע, איפוא, בהזדהות זו. או, איך אתנו? האם אלה הם ידיברים תקינים? ואיני רוצה להזכיר לך מה שהשמעתי מעל הבמה הזאת, פושטי-רגל קראת להם. ולזאת אתה קורא יחסים תקינים? זה מזכיר לי את הב' דיחה המפורסמת על שני סוכנים שנפגשו והאחד תינה את צרותיו בפני השני: היום ביקרתי לקוח אחד שהעליב אותי באופן קשה. הוא אמר לי, שהסחרה שמכרתי לו היתה מונ' יפת. ענה לו הסוכן השני: אני עובד במקצוע זה כבר עשרות שנים, כבר גירשו אותי במקלות, קראו לי גנב, קראו לי רמאי, אך מעולם לא העליבו אותי. כנראה גם המושגים על "יחסים תקינים" הם רלאטיביים מאד. אני מבין את המושג של יחסים תקינים קצת אחרת, ואתה ראש-הממשלה מבין אחרת. אבל אם כל אלה היו יחסים תקינים — אני מסופק, אני אומר ש"יחסים הבלתי-תקינים, אדוני ראש-הממשלה, הביאו לבעיית הסטאטוס, נוצר תקדים חדש בכנסת. עד עכשיו ידענו שיזמת החקיקה נמצאת בידי הממשלה ובידי הכנסת, ועכשיו אנו דנים בחיק הנוימה. לחקיקתה באה מגוף אחר, לא גוף זה, חס חלתי-לה. היזמה באה מהתנועה הציונית, המבקשת על נפשתי.

אמנם ראש-הממשלה הודיע שיש לו הסכם עם ההסתדרות הציונית. יש לך הסכם רק עם הנהלת ההסתדרות הציונית על הנוסח הזה. אשר להסתדרות הציונית — הרי היא אמרה את דברה בקונגרס האחרון, וישנה החלטה, אמנם היא אינה מחייבת את הכנסת, אבל היא אמרה את דברה ובפירושו, שהיא רוצה מעמד כמעמד שהיה לה לפני קום המדינה — להיות נציגת העם היהודי בכל דבר הנוגע לארץ-ישראל. ההסכם שיש לך עם הנהלת ההסתדרות הציונית אינו מעניין אותי. הקונגרס אמר דברו, והקונגרס אינו מבקש שום דבר אחר, אלא "תנו לי את אתם לקחתם ממני, החזירו לי את המעמד". במקום זה יוצרים אתם אידיאולוגיה. הכנסת הזאת צריכה להחזיר לתנועה הציונית את אשר נלקח ממנה, את מעמדה כנציגת העם היהודי לגבי מדינת-ישראל.

איני רוצה להיכנס לפרטים אחרים של החוק הזה, אך ברצוני להצביע על עוד פרט אחד חשוב. אני רוצה שגם יחזרו לכנסת מעמד, מעמד וסמכות לאשר את האמנה אשר הממשלה

למחרתה, משנפרד ממנו. אינני קרוב לדרכו של הרב לוינ ביהדות ובציונות ובהבנת תפקידיה וייעודיה של מדינת ישראל. אולם הרב לוינ, אשר היה כשר בעיני דוד בן־גוריון אתמול, נמצא שותף להסתה נגד המדינה היום. אנחנו, הציר גים הכלליים, האגודה — כולם אינני המדינה. חוששני שאילו היה הוא עומד בראש העם היהודי, היה הופך אותנו לאויבי העם היהודי. בכל כיקום שהסמכות בידו, הוא בא לבטל את כל הסמכויות הקיימות בלעדיו. עודני זוכר את הימים כאשר הוא דיבר בשמה של אותה הסתדרות ציונית, אשר את כבודה הוא בא היום, למעשה, לפחות להנמיך, כדי להנמיך סמכות וכבוד וכוח ופרסטיז'ה של אורגניזאציה אחרת: הוועד הלאומי היהודי ארץ־ישראל. חוששני כי מחר, בחדלו להיות מדי בר בשם ממשלה במדינת־ישראל, הוא יהפוך את הממשלה, אם אנחנו נעמדו בראשה, לאויב המדינה בעינינו.

שר־העבודה ג. מאירסון:
 זה לא יקרה, אין כל סכנה כזאת.

אהרן צילינג (מפ"ם):
 זה יקרה, זה יקרה, גברתי. יבוא יום וייעודי העם יעלו לפתרון בדרך הכנוה. בדרך העונה לצרכי ההמונים, ולא בדרך של השלמה עם אינטרסים מנוגדים, למעשה, לצר כי עתידם של הכונו היהודים.

אינני מזלזל בכוח, אולם אני, כנראה, מעריך אחרת מהותו של כוח. מהותו של כוח אינה טמונה בכוח התקציב שהיה להסתדרות הציונית לעומת הוועד הלאומי, ובזאת, ולא בסמכות התנועתית השתמש או ראש־הממשלה. כוח אינו חלוי גם במנין מספרי בלבד. מהותו של כוח איננה בגורם השלטוני החולף. מהותו של כוח היא — בגורם של הרצון התנועתי והעממי, כוח תנועתי — הכונו על התנדבות ועל חלוציות עשוי ליהפך למקור ולמעין לא־אכזב, גם לתקציב וגם לשלטון, בהיותם נאמנים לעצמאות במילוי התפקיד הלאומי ובמילוי התפקיד של שחרור מניצול ומשיעבוד בתוך העם.

אין ההסתדרות הציונית בעיני כליל קשים בדרכה, בהרכבה ובהנהגתה, גם אם אנחנו בתוכה, אנחנו יודעים את פגמיה ואת חולשותיה. גם מדינת־ישראל אהובה עלינו ורצויה לנו — על אף מגרעותיה, ועל אף מהות ממשלתה והנהגתה — בגלל התוכן והייעוד האמיתיים אשר נר שאת עמה לשחררו של העם היהודי, בשעה שהמסטר וה־ממשלה עשויים להשתנות במדינת־ישראל. מסגרת ההסתדרות הציונית, עברה ומסורתה, הם המקים לה את תפקידיה ואת סמכותה, גם אם אחם כאן תרצו לצמצמה, וגם אם תרצו לרוקנה מתוכן. ובתוך ההסתדרות הציונית, אם רוצים להפיכה לכלי יוצר, למשען נאמן, כל תציגו מולה גילויים, ולו גם גילויים חיוביים. ישנם גילויים חיוביים בקרב המוני העם, ואין איש מציע לדחותם, אבל את גאולת העם לא נבטס על יסודות תועלתיים רגעים בני חלוף, כי אם על־ידי קידוח עמוק לתצוב באר מים חיים של חלוציות מתנדבות ומאורגנות, של אמונה הבוקעת סלעים והופכת מדבריות לגן פוריה. אם כך נפתח את ההסתדרות הציונית, נתקן גם את פגמיה. מאז תבי ראש־הממשלה לחלקים של ההסתדרות הציונית, נאזר מיו על מהותה של הציונות, הורקת מושגי החלוציות מתוכי נס, ארגונים חלוציים מכוחם, כל אלה מחבלים בתנועה הציונית. וזאת באים לבטא גם בחוק אשר הונח עכשיו מחדש על שולחנו.

כבר נזכר כאן: בינתים — עוד רוחח קטן. ראש־הממ

הדרך הזאת אינה מתחילה מהיום ומומן עריכת החוק הזה והחיכות עליו. ראש־הממשלה מנע באופן אקטיבי וסאי סיבי במשך תקופה ארוכה חקיקת חוק ההחזרת מעמדה של ההסתדרות הציונית. מיום היות המדינה, עוד בימי הממשלה הזמנית, כאשר הונחו בכיוון זה על שולחנה, הוא דחה ודחה אותן עד היום הזה. רק משנדחה לכך על־ידי לחץ הקונגרס הציוני, שקיבל את החלטותיו ותבע את תביעותיו, הוא בא לקבל את הקליפה החיצונית ולרוקן אותה מן התוכן המשי. לפעמים מנבטא הדבר בפסוק אחד, אולם למעשה פסוק זה הופך את חוק מעמד ההסתדרות הציונית מחוק המחוק את מעמדה של ההסתדרות הציונית במדינת־ישראל לחוק המחוק את מעמדה של המדינה בהסתדרות הציונית להתערבות בתוכה, למנוע את חופש פעולתה ואת סמכות הופעתה בקרב העם היהודי, על־ידי כך שהיא שואפת ליצור מסגרות בצידן של מסגרות, הכרות בצידן של הכרות. דרך זו היא סילוף תוכן תנועתנו הלאומית מבחינה הכרתית ומבחינה ממשית גם יחד, ואין בה משום גילוי דמוקראטי.

הממשלה הזאת רוצה לעתים קרובות ללמוד ממדינות דמוקראטיות כפי שהיא מבינה מהוזה של דמוקראטיה. אני יודע אם קרה עוד מקרה כזה בתולדות הפארלאמנטאריזם, אשר אחם לוקחים אותו לדוגמה לכפ, אם באנגליה ואם בצרפת, שכך תנהג הממשלה בדעת הפארלאמנט. אחת מן השתים: אם החלטות הפארלאמנט אינן רצויות לה, הרי היא צריכה להתפטר, או אם אין זה מכניז לגביה — הרי היא צריכה לקבל אותן. במקרה זה אני עדים לא רק לדחיית החלטות הפארלאמנט של כנסת ישראל, כי אם גם לדחיית הכרעות הפארלאמנט היחיד שישנו לעם היהודי — כי על־כיל פנים פארלאמנט לעם היהודי ישנו רק אחד, והוא הקונגרס הציוני הקיים מאז ימי הרצל ועד עתה. והו קיבל הקונגרס הציוני החלטות מפורשות. הן נתקבלו לא ברוב "מקרי", אשר ראש־הממשלה בא כאן ללעוג לו על־ידי הזרכת המספר של 31 נגד 27; כאילו ממשלתו איננה קיימת ברוב מקרי של 56 מתוך 120, כאילו הוא יונק את כוחו מהצירוף המכריע של המוני אדם בצורה שאין חולק עליה.

בקונגרס הציוני, וגם בוועדה שדנה בחוק זה בכנסת, נתקבלו הסעיפים וההחלטות, ובתוכם הסעיף שבו מדובר עכשיו, על דעת הרוב. כל הסעיפים הקובעים את היחסים בין ההסתדרות הציונית ובין המדינה — אינני צריך לחזור על סרטיהם, הם הובאו לפני הכנסת בדיון הקודם על־ידי חברי ועל־ידי אחרים — כל אלה נמחקו על־ידי הממשלה באורח "דמוקראטי" מאד. ודאי, אין חובה לקבל את כל אשר ההסתדרות הציונית קובעת. אין ההסתדרות הציונית באה במקום העם היהודי, אומר ראש־הממשלה, אבל מותר לה לממשלת ישראל להיות במקום הקונגרס הציוני, שלוח העם היהודי, בקביעת אותן החלטות שצריכות להיות רצויות לשני הצדדים. אפשר לדבר על שני צדדים, אולם למעשה, ההחלטות אשר הממשלה מטילה על הכנסת בכובן ידוע באונס ובלחץ נגד הכרת חלק מחברי הרוב הזה, אשר בשמו מדבר ראש־הממשלה, למעשה היא עושה זאת בכוח אשר הקונגרס הציוני אינו יכול לעמוד נגדו, בכוח של כפייה, משום שאין הקונגרס הציוני יכול להקנות לעצמו כאן את הזכויות.

לראש־הממשלה יש מסורת של תקיפות ביחסיו עם כל גורם ציבורי או תנועתי. נדמה לו שהוא יכול להחליף כוח ציבורי ותנועתי בסמכויות, במידה שהן מרכוזות בידו; כפי זה שתיינה בידי אחרים הוא יפסול אותן, חוששני, לכן הוא מכשיר כל שותף אתו היום, והשותף פסול עד קצה הפסול

עכשיו בהצעת החוק שלפנינו. תפקידה של הצעת חוק זו הוא לעזור להסתדרות הציונית להגיע למטרה זו: לרכוש את העם העברי, את אהבתו ואת פעולתו, את הונו וחוונו ואנו מסכיבים למדינה הזאת. את זאת את עוד נחזק לעשות. זה עוד תפקיד. זאת שליחות. והמטאטוס"ם הוא מאנדאט הניתן להסתדרות הציונית למען תוכל זאת לעשות.

היו שאמרו כאן: הקונגרס החליט אחרת ומישהו פה שינה את החלטות הקונגרס. ושמעתי מחברי־הכנסת ציולינג, כאילו באו פה לבטל החלטת הקונגרס. אני מתפלל מאד על חברי־הכנסת ציולינג, ותיק בהסתדרות הציונית, ותיק בחיים הציבוריים. הנוסח שהוצע כאן נתקבל בועד הפועל הציוני, ואותו ההרכב שיש לוועד הפועל הציוני — יש גם לקונגרס; אותה "הכפיה" ואותו הביטוי, ואותו הרכב האנשים, והרוחות המנשבות פה מנשבות גם שם. הוועד הפועל הציוני החליט זאת איפוא על דעת ההסתדרות הציונית כולה, והחלטתו היא החד־שלטת ההסתדרות הציונית. והוועד הפועל הציוני בשעה שהוא ניסח כך, עשה זאת אמנם לאחר משאומתן ודין־דברים והסכים כמים וישיבות ובידיקת כל סעיף וסעיף, אולם הוא החליט זאת על דעת הקונגרס ומתוך הכרה כי הוא מחליט ברוח החד־שלטת הקונגרס. ראש־הממשלה מפרש את המלה "נציגות" מירושלם פארלאמנטארי — כתחפיות כל העם; "מייצג" את העם, פירושו "חוסף את העם". אם "חוסף את העם" אין ההסתדרות הציונית מתימרת להגיד שהיא כוללת בקרבה היום את העם כולו. היא עוד לא "חוספת" את העם. היא רוצה לרכוש את העם, אבל היא עוד לא חוספת אותו. לא רק הסטאטוס אומר זאת — הקונגרס הציוני אמר זאת. הקונגרס מאז ומתמיד אמר: נחזק לרכוש את העם. גם הקונגרס האחרון קיבל שורה של החלטות הקובעות מה נחזק לעשות כדי לרכוש את העם. להפעיל אותו ולהפוך אותו למציאות. אני בטוח בכך: יום יבוא ויהיה כוח אחד שייצג את העם העברי. זה יום רחוק מאד. יום יבוא ויהיה כוח שייצג את העם כולו במובן הממשי במובן "החוסף" — זה יהיה היום שבו ירכוש העם העברי במדינה הזאת. עד היום ההוא יש שליחות בעם. יש תנועה ציונית המייצגת את רצון העם. המבטאת את חזון העם. הנה שאת את הרעיון כי גוף ציבורי הוא עם, והמגשימה את שליחות הדור בעם: להפעיל את כוחותיו למען הגשמת יעודו במדינתו. זאת הנה וזאת צריכה להיות ההסתדרות הציונית.

ואין לי כל ספק שהחוק הזה, במידה שהוא מבטא בדברים בולטים מאד, כי ההסתדרות הציונית, "עמדה בראש התנועה בעם להקמת המדינה" וכי ההסתדרות הציונית, "היא הסוכנות המוסמכת לפעול במדינת־ישראל לפיתוח הארץ, לקליטת ערבים מהתפוצות ולתיאום פעולותיהם בישראל של מוסדות וארגונים יהודיים הפועלים בתחומים אלה" — הרי הוא מהווה ביטוי לשליחות ההיסטורית שהוטלה על התנועה גם מטעם המדינה וגם מטעם הקונגרס הציוני ונוסח על־ידי הוועד הפועל הציוני, והציונות כולה נתבעת לרכוש את כוחות העם מסכיבים למדינה.

ועכשיו נחזק לשותת כבוד לשליחות הזאת. ונחזק עכשיו לעשות זאת בכוח גומלין. אם אנחנו אומרים: המדינה היא מנוף להגשמת הציונות, הרי התנועה צריכה להיות משענת למדינה המגשימה. ראש־הממשלה אמר את זה ביתר דיוק, הוא אמר: המדינה היא מכשיר וסדן, כלי שבו אפשר לעשות את המלאכה, ומקום שבו נעשית המלאכה. כלומר, מנוף לריכוז של העם מסביב למדינה וסדן אשר עליו יחושל העם בתוך המדינה, למען תתבסס המדינה ותוכל לקלוט עולים בתוכה ותמנע אותם בה לעם אחד, ותורגם את סדור ישראל לעם פעיל שתעמידו כמשענת למדינה המתבצרת. את זאת אפשר לעשות רק על־ידי רצון גומלין, פעיל ושיתני. על־ידי כך

שלה הביא אלינו את הערעור אשר רק עליו דיבר, אולם אגב אורחא, מדוע לא להרויח ידיים חפשות מסיקוח הכנסת? יש גם סעיף אחר, אשר כבר הוחלט והוצבע עליו בכנסת. על דחייתו לא נשאל ראש־הממשלה נאום הגנה. הפ"ע צריך לדבר גבוהה גבוהה ולא על העם היהודי, אלא על תוקף הסמכות של הממשלה וראש־הממשלה כלפי הכנסת, שהיא נציגה של מדינת־ישראל והמוניה, על כל פנים לא פחות מן הממשלה. רוח קטן זה בצד העמדת הפנים של התנועה היסטורית גדולה, מגלה גם את מהותה של אותה אידיאו־לוגיה הנשענת על הערכה היסטורית מסולפת.

לא היינו שלמים עם כל מה שהוחלט וכפי שהוחלט בקונגרס הציוני, אולם אנחנו ניצחם כאן לקבלת אותם היסודות שהניחו הקונגרס הציוני והביא אותם כתביעה לפני המדינה. ואם תעוותו את הישרה, נבוא בעתיד ונתקן את אשר עיוותם.

זלמן שזר (מפא"י):

יושבי־ראש נכבד, כנסת נכבדה. אודה, לא הבינותי מראש, למה נחזק היה למתוכחים לדרוש שש שעות לחיכוך הנה אחרי שכבר דנו פעם, דיברו וביטרו את כל הפרטים של ההצעה ויש רק סעיף אחד השני בספק, ואת הסעיף הזה ביקשו קודם לתקן — לדעת אחדים לקלקל ולדעת אחדים לתקן — ולכן העמידו את ההצעה מחדש, ונחזק היה לדבר רק על סעיף זה. למה איפוא נחזק לכך דיון של שש שעות? אך לאחר שמעתי שני נאומים אלה הבינתי כי כשי ניתנה אפשרות להגות את החיכוך התמידי, ולשם כך אפשר להיאחז בכל דבר, ולזה כל שעה טובה. ואז כמובן אפשר להיאחז בסעיף אחד זה ולדבר שש שעות, כדי להשמיע דברים מסוג שני הנאומים ששמענו. היה למשל לחברי־הכנסת סרלין חשבון עם ראש־הממשלה על נאום התשובה שלו במושב הקודם, ומכיון שזה היה נאום הסיום ואז לא היה לו אפשרות להשיב, בחר לעשות שות את החשבון עכשיו, ולכן נחזק לו הדיון הממושך. ולחברי־הכנסת ציולינג היה צורך לדבר פה עם שר־האוצר על ענין כאוב אחד והוא נאחז בדיון הזה. לא כך היה צריך לדבר על הענין הזה. לא בזאת הלשון ולא בזאת החרדה! — אבל כנראה היה לו צורך להתוכח ועליכן בחר לעשות את כבדת דרכו גם על כביש זה. אז כמובן אפשר לדבר לא רק שש שעות — אפשר להשתמש בכל שעה על מנת לעשות את החשבונות הצדיים והנצחיים האלה. אבל אני רוצה לשוב לענין שעליו עליתי דובר.

כנסת נכבדה. בדיון הראשון במושב שעבר דיברנו על כך, שהחוק הזה מבליט עוד יותר את האופי המיוחד במינו שיש למדינת־ישראל: היא אמנם מדינה ככל המדינות בעולם, ובכל זאת היא אחרת ממדינות העולם, אחרת לפי יעודה ואחרת לפי הכוחות העומדים לה. והאופי המיוחד הקונקרטי מתבטא בשני דברים: קודם־כל, היא נוצרה לא רק על מנת לשרת את עניני היהודים שכבר נתקבצו אל המדינה הזאת, כי אם היא גם פתוחה לקלוט יהודים מכל קצויה הגולה, ולא תגמור את יעודה זה עד אשר אחרון היהודים אשר ירצה לעלות, יעלה אליה.

והדבר השני המייחד את מדינתנו: היא לא רק פתוחה בשביל עולי העם היהודי בעולם, אלא היא גם נשענת על המוני העם היהודי בעולם. היא שואבת את כוחותיה מאהבתו ומרגשותיו של העם היהודי. והיא לא תבצע את יעודה ולא תגיע גם לבטחונה ולביטוסה הכלכלי ולפריחתה התרבותית, אם מסכיבים לה לא יתייצב כחומת־אהבה כל העם היהודי. את הסיוע מן הראשון המייחד אותנו ביטאנו בחוק השבות. ואת הסיוע השני עוד לא לבטנו כל לבוש תחוקתי, ואנו מבטאים זאת רק

בנימין אבניאל (תנועת החרות):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. יורשה גם לי להעיר על המנהג הבלתי-יכון שנהגה הממשלה בחוק זה. אינני סבור שהתנהגותה זו תחנך את הבית ואת ארחי ישראל לאורחות טובה ולדמוקרטיה. ברור שיכול להיות רוב מקרי, אבל אם הרוב המקרי נוצר על-ידי כך שתבדי הקואליציה לבס נוקמי והם מצביעים בעד דבר שאינו עולה בד בבד עם דעתו של ראש-הממשלה, או חלק מהם איננו נמצא בכלל באולם הכנסת בשעת ההצבעה, לא ייתכן שהממשלה תבוא לאחר שהצביעו ונתקבל נוסח מסוים, תקח את החוק בחזרה ותביאנו שנית בנוסח המקורי; גם אם מבחינה פורמלית מותר לעשות כן, הרי מבחינה מהותית איני חושב שזה יתנך אותנו בצורה טובה. אם כך ננהג, לשם מה הדיון? וצדק חבר-הכנסת שור בשאלו, מה הצורך בשש שעות של דיון כדי לשכנע את ראש-הממשלה ואת חברי הכנסת האחרים, אם בין כה וכה לא יועיל הדבר? יש לכם רוב, תחליטו מראש ביניכם לבין עצמכם ובה הענין נגמר. אבל אנו יושבים כאן על מנת לדבר זה אל זה ולנסות לשכנע איש את רעהו.

ועתה לגוף הבעיה שלפנינו. לנו, לסיעה שבשמה אני מדבר, אין יסוד להתלבט מן ההסתדרות הציונית כפי שהיא כיום ושבראשה עומד מר גולדמן... אבל בכלל איננו חושבים שמכשיר, ויהי' הקדוש והגדול ביותר, איננו ועולם ברישני ולא צריך לשנותו אם התנאים והמטרה שלשמה נועד המכשיר מצדיקים זאת. היה אתנו יהודי מאד גדול, מורה הדור וגדול הדור, שטען שלשם הגשמת מטרת הציונות יש צורך בהסתדרות ציונית אחרת; ובין אם צדק בין אם טעה, זאת היתה דעתו של גדול הדור בענין הגידול. ולכן אף קדושת המסגרת ולא זכות האבות הוא ענין שאנו דנים בו כיום, ואין זו גם שאלה של נוסחה זו או זו, הבעיה ונקודת-המוקד הן; האם מה שאנו עומדים לעשות עתה בחיק המעמד, יתן להסתדרות הציונית מעמד כזה שתוכל לחפש את עמיהם קדם ועלולת מתהום השקיעה בו ששקעה והשקענוה מורים קום הממשלה במדינת ישראל — או שנדחוף אותה עוד יותר למדחפות עד שתדעך כליל לאט לאט.

קראתי בעיון ובתשומת-לב את הנאום האוניברסיטאי של ראש-הממשלה בפתיחת הדיון כאן, ושאלתי את עצמי כאשר חשבתי על דבריו: וכל זה לשם סיוע כזה? כל הנאום הזה של ביסוס הציונות לא בא אלא לשם שלילה נואת של השפעה מן ההסתדרות הציונית? ערכתי מסע בחוץ-לארץ, הייתי בין יהודים טובים מאד, וראיתי כיצד הולכת ורועקת גחלת הציונות בעם. וחשבתי בלבי: או שכבוד ראש-הממשלה אינו יודע, או שמטעים אותו יועציו; הרי אין היום ציונות שבלב; אין היום ציונות שבנפש, כי למעשה אנו באים אליהם ואומרים: תנו כסף, ודאי שלא רק זאת אנו אומרים להם מן השפה ולחוץ, אבל למעשה זהו כך. אין נוסעים בלבם הרגשה של שיתוף אתנו ושכאן נוצר גם גורם ושמבקשים את דעתם והשפעתם. אין זו שאלה של מסירת חלק מהסוכרניות שלנו, כי אנו אנחנו בעצמנו נותנים להם חלק מההשפעה ומשתפים אותם בבנינו, אין אנחנו מפחיתים על-ידי כך מדרומו ומכוחנו.

רוצה אני להביא לפני הבית דוגמות הנוסכות, לדעתי, אור איום על המצב. כולנו יודעים שהעליה היא ציפור-הנפש של בטחונו וקיומו הכלכלי והרי למעשה נפסקה העליה כיום. דובר הסוכנות בלונדון התפאר וסוכנות סט"א פרסמה זאת: בששת החודשים האחרונים עלו מאנגליה לישראל 79 עולים, ויורשה לי להזכיר לבית שהאוכלוסיה היהודית מונה שם 480,000 נפש (עם אירלאנד הצפונית). מארצות-הברית עלו 61, מתוך אוכלוסיה של חמישה מיליון, מקאנאדה 21 מתוך אוכלוסיה של 201,000. מאוסטרליה, רק ששה — מתוך

שהתנועה הציונית תעשה הכל כדי להבטיח את כוחה של המדינה. את שלמותה וקסם משיכתה, תבסס את מצבה הכלכלי ותטפח את גידולה התרבותי, ושיחד עם זה תשקוד המדינה, על כל חלקיה, על-ידי הממשלה ומוסדותיה, והכנסת ומפלגותיה, להאדיר את כוחה של התנועה הציונית בקרב העם למען תוכל להגשים את שליחותה. סוד הברכה בכך, שיצטרף מנוף גומלין, סדן גומלין, משענת גומלין. אחרת — הפעולה הזאת לא תיעשה ולא תצלח.

אנחנו כולנו רוצים לחיות בתקווה שהסטאטוס החדש הזה יעניק כוח חדש לתנועה הציונית, למען תוכל התנועה הציונית להוסיף ולהעניק יתר כוח למדינת-ישראל.

סוד אמיתותו של כל חוק הוא תמיד, בכך, שהוא מבטא דבר כאילו מובן מאליו, שהוא כאילו רק מנחיל צורה לדבר שכל אחד נושא בלבו תמיד, שכבר נתגבש אצלנו בהכרה, עד שגראה כי אין כל חדש בחוק, והאם כל כך הדין בחוק שלפנינו? האם לא היה אחרת זו בהכרה? הן לא לחינם זה האיש אשר יצר את הקונגרס הציוני הוא האיש שכתב את "מדינת היהודים", וזו התמונה, תמונתו, המלווה כל קונגרס ציוני היא המלווה כל ישיבה של הכנסת, וזה ההימנון שליווה את ההסתדרות הציונית מראשיתה, הוא ההימנון של מדינת-ישראל ואחד הדגל המנופף על שתייה, בפנימיותן מאוחדות יחד התנועה והמדינה, וזו המדינה בבנינה, בייעודה, בתולדותיה ובחזונה היא מדינה ציונית. זה המייחד אותה והמציינ אותה, ואת זאת אומר בעשוי הסטאטוס המבטא בשפת החוק.

עליכן חשוב כל-יך הפסוק הראשון: "מדינת-ישראל רואה עצמה כיצירת עם ישראל כולו", והיא רואה עצמה כמכשיר וסדן, כמנוף וכתוף של עם ישראל.

תרשו לי להגיד בסוף, היה זמן שהיינו כל-יך רגילים לחשוב שהתנועה הציונית היא רק כת בתוך העם העברי, רק חלק קטן בו, ואנו גידונים להישאר כת, כי רבים מאד אינם יכולים כולל להתרוב לרעיון המדינה. כך חשבנו, בזמן האחרון היתה לי אפשרות לעשות בגולה, והפעם ראיתי גלות שלווה, כאילו רחוקה, כאילו חדשה, כאילו נטולת כלים של חיים עצמאיים ושל התפתחות לאומית, והיא נמונה עדיין בתה-ליך של ראשית ההסתגלות ושל התבוללות חדשה ובאביב אשלויות מוגזמות של האפשרויות החדשות, שההסתגלות מרשיטה לה, קוראת לה, ותוך כדי קריאה קורעת אותה מתוך הגוש היהודי, והנה ראיתי שם שהעם מתרכז מסביב לאהבת המדינה, מסביב לאהבת התנועה הציונית במידה שהיא הגושה פנקה של אהבת המדינה, שהיא השליחות בעם. ראיתי והנה אפשר לרכז לשם אהבת המדינה את העם כולו מסביב למפעל הציוני. אהבת המדינה היא הערובה לקיומו בעם. וקיומו בעם היא המשענת לביצורה של המדינה. ובסוד גומלין אפשר להפיל את אלה הגלות כולה, על כל זרמיה ומפלגותיה, אם באים בממת באהבת המדינה וברצון עז לעשות לישוגה, ובאמננו כנה בכוחות העם החדר לגרולו והנאמן ליעודו.

וכך שהחוק הזה יצליח — עליו להתקבל במלואו ולהיות קבל ברוחב לב פתוח, על מנת להעמיד את התנועה הציונית כולה כביטוי לעם וכמשענת למדינה, למען תוכל לגדל בקרב האומה הפזורה את יצר העליה, ואת כושר העליה, ולעורר בקרב האומה את הכוחות המעמידים את העליה אל המדינה ואת המדינה עצמה. יצר זה וכושר זה, אם יוגדלו בקרב עם, יוכלו להרימה מתוך שפל הנכר וקסם הנכר ויביאוה לעצמאות-אמת בקרב המדינה. אם התנועה הציונית תהא רחיה אהבת-אמת למדינה, ואם המדינה על כל חלקיה תהא חזרה רצון-אמת להגביר את ההסתדרות הציונית, אפשר יהיה להגביר את השליחות הגדולה הזאת המבטאת בזה המאגדאט.

גם אשמת התנאים אשר יצרונו פה, אבל לא זו בלבד. זו גם תוצאה של המחשבה הורה שנכנסה למוחם של מקצת קב"ר גיטינו, להנמיך את קומתה ואת דמותה של ההסתדרות הציונית. בלי ההסתדרות הציונית לא תהיה ציונות. אולי יהיה כסף — גם זה יהיה כחות — אבל ציונות לא תהיה.

אינני יודע מדוע כה נאחו ראש־הממשלה ברעיון לא לתת להסתדרות הציונית מעמד של נציגות העם בעניני הציונות. אמרו לי שהבטיח זאת למר בלאושיטין. אך אינני מבין: היכול אדם יחידי — ואפילו יהא בתפקיד של ראש־ממשלה — להבטיח דבר כזה למישהו אחר, גם אם הוא נותן הרבה כסף? לא יצייר ענין כזה בלי דיון וביכורו בכנסת — במוסד העליון של המדינה. איני יכול לחשוב שמר בגריווין איננו צינני ושאיננו רוצה בטובת הציונות, ובכל־זאת הריהו מוליך את הענין בחוק זה לקראת דעיכה אישית של הציונות בגולה, כי אין לקשר יהודים רק עם „נתנו כסף“.

ויש לי הרגשה איתנה שאם לא ניתן להסתדרות הציונית את המעמד הראוי — לא מה שרוצים לתת לה כעת — אזי במקום לרכוש גם לא־ציונים, שוהיה כפי הנראה הכשרה, התוצאה תהיה שנפסיד חס וחלילה גם את הציונים. הרי כבר היה לנו נסיון דומה עם הסוכנות היהודית, והיה יהודי גדול שראה את הדברים נכוחה. מה נשאר מכל הסטאטוס של הסוכנות היהודית פרט ל„דר“ ורנר סנטור — שגם הוא איננו קיים ואיננו פעיל מבחינה זו. האם נתן הוויג עם הלא־ציונים פרי הילולים? למה אם כי רוצים לחזור על אותו משגה?

אני מזהיר את חברי הבית ופונה לחברי הממשלה: אל תהיה עינם צרה ב„אורחי הציונות“ בגולה, יתגברו על רגש של נטירה למישהו או למשהו, יתגברו על הפחד שמא השפעת יהודי הגולה לא תלך בדיוק בתלם כפי שהם רוצים, ואל ישיבתו בשל כך מכשיר גדול וחשוב, כי לא הסתדרות ציונית זו, כפי שראו כיום, היא לנגד עינינו, אלא המסגרת הנאותה והרעיון והמטרה הקדושה — שהם אפשר עוד לעשות דבר גדול, אל תשחיתו אותם.

מיכאל חוני (הפועל המזרחי):

אדוני היושבי־ראש, כנסת נכבדה, כל הסבור — וחזר ושני שלק מעטים בבית הנחטפים לסברה זו — שענין המעמד החוקי להסתדרות הציונית במדינה הוא, והוא בלבד, המהווה את בעיית היסוד של הציונות וההסתדרות הציונית לאחר קום המדינה, ובזכויותיה או בחוסר־זכויותיה המסיפיקות של התנהלה הציונית במדינה, רק בזה שורש המבוך והבעייתיה — כל הסבור כך, בוודאי שהוא נחוייב לעי מוד, מעל במה זו, על תג ותג אשר בחוק המוצע לפנינו. כי בו, בדיוקומנט הזה, כביכול, תלוי גורלה של התנועה והבטחת קיומה והתפתחותה.

אין אנו גורסים כך. לדידנו, החוק המוצע הוא אמנם חשוב ונכבד מאד, אך לא בו חזות הכל. הוא מבטא באופן חגיגי את שירוד המערכות ההיסטוריות שחל בחיי העם, עם הקמת המדינה ומסודותיה המתוקפים והמבצעיים; והוא מכיר ונותן תוקף חוקי למעמדה של ההסתדרות הציונית ומגדיר את פעולותיה ותחומי פעולותיה במדינה, שאליבא דכולי עלמא עוד עידן ועידנים תצטרך לעסוק בהן.

אולם, אין אנו גורסים שבהבטחת המעמד חזות הכל, בלעדיו אין תקומה לתנועה הציונית, ואתו — מאליהם ית־ישרו כל ההדורים.

אנו סבורים שנקודת הכובד היא לא בזה, אם ההסדרות הציונית תשלם או לא תשלם מכס ומסים, אם לנציגיה יוענק או לא יוענק מעמד דיפלומאטי. אני מעוני להרחיק

אוכלוסיה של 56,000; מררוב־אפריקה — היהדות הטובה הזאת — עלו רק חמישה. מתוך אוכלוסיה של 105,000, ואם אקח גם את רודזיה, הרי עוד 9,500 יהודים. ומתוך כל המילי־יונים הללו עלו להיאחז בארץ רק קצת יותר ממאתים איש. האין המספרים הללו מחרידים ומזועזעים? ואל יגידו לי שהקיי־מונו בינתיים את מדינת־ישראל, ושלא כך צריכה היהדות הציונית לראו ולכן ירד משקלה שלה. להפך, יכלו להפוך זאת למנוף עצום. אתם זוכרים אין הלהבנו את היהודים אז — ואיך דעכה כיום ההרגשה אלינו כאל תפארת ישראל.

והעליה? וכי כיום יש עליה? הרי במקום מאות אלפי העו־לים שהבאנו מדי שנה בשנה בשנים הקודמות, בזכות מדינת ישראל וגם בזכות ממשלת ישראל ומאמציה — איזו עליה? לנו כיום? ניסיתי להשיג את המספרים האחרונים בספריה למטה אבל מחמת הסדרים החדשים של חוסר מקום אין להשיג כיום בולטיץ סטאטיסטי בספריית הכנסת — כולם עומם בשקים. ניסיתי בכל־זאת ללקט כמה מספרים; והעלתי שבממוצע נכנסו במשך תשעת החודשים האחרונים לא יותר מאשר 1500 יהודים לחורש. אם נחסיר את אלה שחזרו, אינני אחראי לדיוק המוחלט של המספרים האלה, אבל בטוחני שאין זה רחוק מן האמת.

ומספר היוצאים אמנם אינו מגיע לרבעות, כי אין נותנים להם אשרות הגירה לארצות, אבל אתם יודעים, חברי־הכנסת, שבאחת הציריות הוותיקות בישראל, נמצאות כ־73,000 בקשות של יהודים לביקור והגירה ממדינת־ישראל. שימו לב: אחת הציריות ו־73,000 בקשות, ובתוכן בקשות של ותיקים בארץ. לאן הבאנו את המדינה הזאת, מה עשינו עם יהדות הגולה? על זה המאבק כאשר רוצים לתת יתר תוקף והשפעה להסתדרות הציונית, לחזש ימי זורה. ידעתי שלא רק ה„סטאטוס“ הוא הקובע, אלא הפעילות; אבל אנחנו רוצים לתת להסתדרות הציונית מעמד כזה שיתוכל לחדש את נעוריה, ולאפשר לה פעולת תנופה. אנחנו שוכחים שאם גם קיבלנו את המדינה בעיקר בזכות בנינו ובנותינו, הנה לא רק בזכות זאת. למרות ספרו של אחד מראשי הסוכנות, ומי שהיה פקיד של ממשלת ישראל לשעבר, „בשליחות מדינה נולדה“, המנסה לטשטש לא רק את עובדות מלחמת השחרור והמחמרת כאן אלא גם את המאבק הפוליטי בזירה הבינ־לאומית ובארצות־הברית, והוא מקדיש לכל מהנדר של הרב אבא הלל סילבר רק שתי שורות, הרי כולנו עוד זוכרים ויודעים כיצד נולדה המדינה, לא רק תודות למאבק שלנו פה, אלא גם תודות למאבק של אחינו בתפוצות. והאם אני בטוחים שמחר לא נצטרך שוב לעזרת אחינו אלה? איזו אומה מותרת על אחים פזורים? אפילו ההואתיקאן מנצל כל אפשרות של השפעה קאטחולית בכל ארץ; וכן גם האירים בארצות הברית והצרפתים בקאנאדה. ואל יגידו לי: אנחנו יודעים כל זאת, אבל הרי אין בכוננתנו לקצץ את כנפי הפעילות של הציונים בגולה. לא תמיד חשוב מה שיגידו, חשוב מה שיתפוס יהודי בגולה. הייתי בחוף־לארץ, כשדנו בעם הראשונה בחוק המעמד ההסתדרות הציונית, והרבה באפריקה אמרו לי, כאשר קיבלו את פרטי ההצעה: מסלקים אותנו. ואני חוזר: אין זו שאלה של זכות אבות, זו שאלה של תכליתיות ותועלת בבנין המדינה.

אומרים לנו: אין עליה מפני שנחתלה תפוצות המצוקה. ראשית רוצה לנו לומר שיכלה לבוא עליה גם לא מתפוצות מצוקה. אבל גם אין זו אמת שאפסה העליה מארצות המצוקה. בתפוצות המצוקה של ארצות המזרח בלבד עוד נמ־צאים כיום 560,139 יהודים, מדוע אינם באים ארצה? בסך־הכל הבאנו רק 329,561 מתוך 889,700, ונשארו אם כן עוד 560,139. מדוע אינם באים? ואל נתלה את כל הקולר רק בצווארם. זו

בפעולותיה להקמת הבית הלאומי — הרי בשום פנים לא בסל הצורך התנועתי־המחנך להחייאת העם וארגונו, להעמקת הכרתו הלאומית, החדרת ההכרה והאמונה בשותפות גורל, בערבות הדדית ובאחריות הדדית; להעמקת התוכן העמוק של אחרות ישראל ושל אהבת ישראל ולהשרשת ההכרה — אני מצטט את דברי ראש־הממשלה — „באמת ייחודי וייעודו ההיסטורי של העם היהודי ותזון נביאו לגאולה לאומית ואנושית“.

המדינה הצעירה, בעצם קיומה, הינה הכוח המושך וה"מלכד את כל חלקי האומה, אך נאמר נא לעצמנו ולתפוצה: אין כל בסחון שאמנם לעד תהיה המדינה כשלעצמה, עלי יד עצם קיומה, הכוח המושך והמלכד, אנו חייבים לראות בעינים פקוחות את העובדה המרה שתוך ארבע־חמש שנים בלבד ירד חנינה של המדינה בעיני רבים — ולא עוד מתייחסים אליה כאל „ילד הפלא“ של המשפחה — ומי יודע כיצד יפתחוהו הדברים בעתיד? מי יודע מה יהיה מקומה של המדינה בעוד דור או אפילו בעוד חצי דור? מה יהיה מקומה בעיני אלה בתפוצה שנוגדו לאחר הקמתה ולא היו שותפים בנעוץ הגדול ובסערת הרוחות של העם? התעצור כוח ללכד סביבה את כל העם ולשמור על הכרתו, ייחודו וייעודו הלאומי? במלים אחרות: התוכל המדינה בלבד, ללא פעולת חינוך לאומי, עקשני ומתמיד, להיות תריס נגד התבוללות, האוכלת בנו בכל פה גם כיום, הוזה? אנו חוששים שלא. מתוך שאנו רואים שאפילו כיום, שיהדות העולם עונדה נסערת ונרגשת מנס המדינה ועושה מאמצים כספיים כבירים, — אפילו לעת כוונ גושרים אברים אכזרים מגוריה של האומה וההתבוללות נועצת צפרניה יותר ויותר, התבוללות — זה לאו דוקא „יאהוים“, יש גם התבוללות מצבע אדום.

ואם גם נסכים לרצוץ שאין סכנה ליהודים בארצות הנהן — לדאבוננו יש ויש סכנה ליהדות, נוכח סכנה זו יש לחשל תנועה לאומית־ציונית מחנכת וחוקה, היודעת את דרכה ותם קידה המהותית.

כאן אנו מגיעים לשאלה הגדולה — שעל הציונות החילונית לענות עליה: כיצד לוחמים נגד התבוללות? כיצד עושים ציונות בתפוצות, וכיצד מטפחים הכרה בייעוד והיי חוד מלאומי? במה מתבטאת פעולה חינוכית זו, למה היא מחייבת בחיי יום יום את האדם הציוני בגולה?

לדידנו התשובה ברורה: אנו אומרים, שאילו שפרו יהודי ניו־יורק את השבת, היתה השבת שומרת עליהם; אילו לא אכלו טריפה — לא היו נטמעים בגויים; אילו באו לבית הכנסת — לא היו בניהם נושאים נשים נכריות...

ראש־הממשלה ד. בן־גוריון:

אילו היו באים לארץ היו שומרים עליהם.

מיכאל חזני (הפועל המזרחי):

אני מקבל את ההנחה שלך, אדוני ראש־הממשלה, שחלקים גדולים לא יבואו כה מהר, וכיצד לשמור עליהם?

מכאן שגם מסקנתנו הציונית היא ברורה: התעוררות דתית־לאומית, היא היא החינוך הלאומי המעמיד נגד ההתברלות ומלכד את כל חלקי האומה.

אמנם גם או יש צורך בסעולת חינוך לאומית וצירנית. כי לדאבוננו ישנם תוצים רבים משלומי אמני ישראל, העומדים מנגד למאמץ הלאומי ואף מיידים אבן במדינה הצעירה. ישנם, לדאבוננו, לא מעטים כאלה. וזה — אף על פי שהשוואה האכזרית הרסה באופן כל כך טראגי את התיאוריה של חיוב הגלות ואי־יחזיקת הקץ; ואף על

לכת ולומר שאין זה מכריע, באופן יסודי ומהותי, באילו מידות וגבולות תמשיך או לא תמשיך ההסתדרות הציונית בעבודת הקליטה, ההתיישבות, עליית הנוער וכדומה. אם כי ברור שהיא צריכה לעסוק בכך, כיון שיש לתת גם תוכן מעשי לקיומה ופעולותיה בארץ, אך, כאמור, לא כאן בעיית היסוד ושרש המבוכה.

בעיית היסוד היא לדידנו: מהו תכנה היסודי של ההסתדרות הציונית, ליתר דיוק — של התנועה הציונית, לאחר קום המדינה? מהם תפקידיה המהותיים והראשוניים במדינה ובתפוצות? קטני אמונה בוודאי מוסיפים עוד שאלה: הבכ"ל יש לה עוד תפקידים מהותיים, קבועים ועומדים? תשר"ב תבנו ישנו? והפעם לא רק תשובת סתתית נכנסת או תשובת מפלגתית, אלא תשובת הציונות הדתית כולה, היהדות הדתית־הלאומית — תשובתנו היא ברורה ומוחלטת. יש ויש כוח חיים בתנועה הציונית, בתנועת התחייה הלאומית, ומי מילא במכשירה ומסגרתה הארגונית ששמה: ההסתדרות הציונית בתפוצות ובארץ, (במאמר מוסגר אנו אומרים, שכ"ל אין להתבייש שגם בארץ מן הדיון היה שנתחיל ללמוד מחדש את תורת הציונות). תפקידיה היסודיים, החינוכיים והארי־גויים קיימים ועומדים, ולא עוד, אלא יש להעמיקם ולהגדירם.

מהם, אם כן, התפקידים? — על שני תפקידי יסוד עמדו קודמי הפעם ובפעם הקודמת: (1) התנועה הציונית חייבת לארגן את יכלתו הכספית של העם בתפוצות, של כל חלקי העם — לכיצורה התמרי של המדינה. (2) היא חייבת לארגן את יכלתו המדינית של העם — ושוב, של כל העם — לעזרת המדינה הצעירה, שעוד זמן רב תזדקק לעזרה כו מצד התפוצה.

שני תפקידים אלה, ואפילו כל אחד מהם בלבד, דיים כדי לחייב אותנו למאמץ מדיני וארגוני גדול, על־מנת לתזק את בדק ביתה של ההסתדרות הציונית, שאל נכון ירדו בת"קופה האחרונה כוחה וכבודו. אל נא תהיינה בנידון זה כל אשלויות, ראש־הממשלה אמנם טען בדבריו, בשעת הדיון הקודם, שהעם לעולם לא יאכזב, וחזקה עליו שתמיד ובכל הנסיבות יעמוד לימין המדינה. ארשה לעצמי, אני עבדכם, שלא להיות כה בטוח בהבחנה זו, שעה שיתבגר „ילד הפלא“ אשר העם משתעשע בו עתה. אני מקוה שראש־הממשלה יסכים עמי על־כך־פנים שתמיד דרוש גרעין חברתי וארגוני מוצק, בעל הילה לאומית מושרשת ובחתי־מעוררת, העומדת נגד כל רוח מצויה ושאינה מצויה, בומני ירידה כבומני עליה, שיוזרו וירבנו את העם כולו, העלול להתעייף ולשקוע באדישות במרוצת הזמן. גרעין כזה יכולה להיות רק ההסתדרות הציונית חזקה בעלת תוכן ומהות ברורים ומגודרים.

אך, לדידנו, לא באלה מסתיים התפקיד ולא בהם, על כל פנים לא בהם בלבד, התוכן והמהות.

אלהה יש להוסיף קודם כל את התפקיד הישן נושן, שב־אחרונה מדברים עליו רק בשפה רפה — זהו התפקיד היסודי לארגון עליה, עליה ממש ובפועל של כל סוגי עולים, מן הארצות השוליות, ולעשות עבודת חינוך והכשרה מתמדת, כמי שזה היה בארצות אירופה לפני השואה. גם מהארצות הנהן הגיעו אלינו חלוצים שלא נדחפו על ידי מצוקה, על כל פנים לא על ידי מצוקה אישית.

לדידנו, עלינו להזכיר זאת השכם והערב לעצמנו ול־הנהגת הציונות בארצות השוליות, ולדבר על כך בשפה ברורה עם זה. לפני הכל, על ההסתדרות הציונית להיות, כמקודם. הכוח הדוחף לארגון העם בתפוצות והגוש החינוכי והארגוני תנועת התחייה הלאומית. כל אדם בכל הצורך המדיני

תוחה, להעלות רמת־החיים של תושביה, לבטחונה ולשלומהז
על כך אנו אומרים: לא.

קבלנו הצעת החוק תביא למעשה ללחץ נוסף על מדינת־
ישראל בכיוון של גיהול מדיניות נגד שלומה. נגד בטחונה של
מדינת־ישראל, בכיוון של הירחמות־יתר לתכניות המלחמה של
אלה, אשר מנהיגי ההסתדרות הציונית תומכים בהם ומהחיים
חלק בלתי־נפרד מהם. כי מי הם למעשה אלה שיבצעו את
הסטאטוס המוצע כאן? אלה קבוצות מיליונרים אמריקנים?
יהודים, שחלק מהם תומך במסית־המלחמה איזונהאור וחלק
שני תומך במסית־המלחמה סטיבנסון. שני המנהיגים האלה
של קבוצות מיליונרים אמריקנים אינם מבטאים את האינטרסים
האמיתיים של העם האמריקני. אנחנו יודע אני ששר־החוק,
באחד מנאומיו בליגה לדידות עם ה"חלסטריט" אמר, שהוא
מתפעל מן הדמוקראטיה אשר בה שני אנשים אלה מתחרים
באופן חפשי על הנשיאות. אולם שר־החוק שכתב, שבאמריקה
יש עוד אישים שהיו רוצים אולי להתחרות על הנשיאות, אולם
האדונים המיליארדרים המיוצגים עליי שני אנשים אלה, שמו
את יתר המועמדים באמריקה בבתי־הסוהר. זוהי התמונה של
הדמוקראטיה.

הקבוצות המנהלות את ההסתדרות הציונית הם הכוחות
התומכים באחת משתי הקבוצות של המיליארדרים האמריקנים,
אשר הצד המשותף להם הוא, התמיכה בהכנת מחמת־עולם
חדשה — האסון הלאומי הגדול ביותר שיוכל לקרות לעם
היהודי. העובדות מוכיחות זאת: זה שלוש פעמים הגישה
המועצה הציונית האמריקנית תוכניות לממשלת ארצות־הברית
— מלבד תוכניות סודיים שאיננו יודעים עליהם.
התוכיך הראשון נשלח עוד ב־1951, בו מבקשת ההסתדרות
ציונית אמריקה מאת ממשלת ארצות־הברית עזרה צבאית לישׁ
ראל וארצות־ערב. התוכיך השני הוא מה־10 באפריל 1952, בו
נאמר, כי המורת התכיך אינו מצוייד די הצורך נגד "התקפנות
הקומוניסטית". הם מבקשים את הנשק, בין שיוקם הפיקוד
האנטי־סובייטי המודרנ־תוכיך ובין שלא יוקם. הם כותבים
שם, שהם מבקשים עזרה צבאית לישראל ולמדינות־ערב בצורת
פיתוח שדות־תעופה, נמלים ודרכים אסטרטגיות. התוכיך קר
בע, כי מדינת־ישראל היא פור־מערבית בתחום המדיניות הביני־
לאומית. התוכיך מבטיח את תמיכתה של ישראל במקרה של
מלחמה אנטי־סובייטית. התוכיך מפרט את כוחותיה המיוזמים
של מדינת־ישראל על מספריהם ועל בסיסייהם הצבאיים, וכותב
על בעיות התחבורה הצבאית, ומציע שארצות־הברית יתמשו
בקו חיפה—אילת במקום הסואקי, שם מתנכלת מצרים לזכויות
זרות. תוכיך זה מוכיח מי היא ההנהלה של המועצה הציונית
האמריקנית, הגוף הקובע למעשה בהסתדרות הציונית הער־
למית.

ב־21 באוגוסט 1952 הגישה ההסתדרות הציונית האמרי־
קנית תוכיך שלישי לממשלת ארצות־הברית, שם מבקשת
ההסתדרות הציונית מאת שר־החוק האמריקני, מר אצ'סון,
למלא את בקשת ממשלת ישראל לסייע צבאי אמריקני. לפי תפק
הבטחון ההודי, שהוגש עוד בחודש פברואר. המדובר הוא
ב־50,000,000 דולר, שהקונגרס האמריקני העמיד לרשות
ממשלת ארצות־הברית להוצאות סעד צבאי לישראל וארצות־
ערב גם יחד, להכנת מלחמה אנטי־סובייטית. בתוכיך זה כתוב,
שממשלת ישראל מתחייבת למלא את כל ההתחייבויות הצבאי־
יות הכרוכות בתנאי "חוק הבטחון ההודי" האמריקני. שם
נאמר, כי המועצה הציונית האמריקנית רואה בישראל בית־
היוצר לעולם החפשי, וישראל ראויה לעזרה צבאית זו, כי היא
מוכנה לתרום ותורמת לענייני ההגנה של העולם המערבי.

אלו הן העובדות. ב־15 באוקטובר 1952, לפני למעלה
משבועיים, הכריז הרב איתרינג מילר, יושב־ראש ההסתדרות

פי שהנסים הגלויים והנסתרים של תקומת המדינה הראו בע־
ליל כי אכן "מאת ה' היתה זאת". אכן סחו עיני האנשים ההם
מראות. ודרוש חריש ציוני עמוק כדי לפקוח עיניהם.

אך לחוגים אלה ישנה השהות להסביר, כי בינתיים יהר־
דים הם, לכל הדעות. לא כן המצב בחוגים החילוניים שאי־
נם כאים ארצה ואין דבר אחר המקשר אותם עם כלל ישר־
אל. מהם בינתיים נושרים אברים אברים ואינך יודע היכן
אתה עומד.

קיצורו של דבר: המעמד החוקי חשוב מאד, חשוב
ביותר, אך אין הוא פתרון לבעיית היסוד הגוקבת של הדור,
שאינה אלא: כיצד להבטיח את קיום היהדות בתפוצות,
המשכה ואחודותה, נוכח ההתרחקות מערכיה המקוריים וה־
מסורתיים? לדינו התשובה ברורה, כאמור: תנועה דתית
לאומית מחודשת, שתגיע לכל חלקי העם; אולם אותם חלקי
הבית שאינם רואים בתורת ישראל־סבא את מרכז חיי העם,
רוחו ותרבותו — אף הם חייבים להסכים שררושה עכשיו
תנופה מחודשת לחינוך וארגון לאומי־ציוני, בדרכים שהם
ימצאו למתאימים.

לבסוף ברצוני להוסיף עוד מלים מספר ביחס למדינה
וכוחה המושך והמלכד. חלקנו על אחר־העם בשעתו, לא משום
ששללנו את תפקיד הישוב כמרכז רוחני, אלא משום שבו
לבד לא ראינו פתרון לשאלת היהודים והיהדות. אולם כתי,
לאחר שניתנה התשובה ההיסטורית לשאלה הזאת על ידי
הקמת המדינה, מתורבתנו לחזור לתורה זאת שבצעם אינה
אלא תורה ישנה נושנה: "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מ־
רושלים". כי זאת לדעת: יש לחשוב שאם לא נשכיל להציב
סכר לגלים עכורים העולים פה ושם בחיינו; אם לא נשי־
כיל להיות בכל המהירות עם עובד, יוצר ובונה המקיים
את עצמו; אם לא נשכיל להליט בתוכנו יחס חברה תקינים
ומשופרים — לשם ולתמארת ולתהילה — כי אז לשוא
תהיה העבודה החינוכית, הארגונית והמדינית של הציונות —
היא לא תשכיל לזכך את כל העם סביב למדינה.

לכן תפקידנו אנו בארץ, תפקידנו הלאומי והציוני, לטובת
המדינה ולטובת היהודים והיהדות, להעלות את עצמנו ול־
שפר את חיינו, באופן שהמדינה תהיה למגדלור, שלאורו
תתחמם הגולה כולה — כאותן המשואות שהיו משיאין בימי
קדם; באופן, שכל יהודי יוכל להתגאות במדינתו ולהצביע
עליה, בחינת כזה ראה וקדש; באופן, שאם לא גויים, לפחות
יהודים ילכו לאורה.

מאיר וילנר (מק"י):

נסת נכבדה. הצעת החוק בדבר הענקת מעמד מיוחד
להסתדרות הציונית העולמית, הקרויה הנוטל הסוכנות היהודית
לארץ־ישראל, פירושה — מתן סטאטוס הנוטל חלק מהסוכ־
רניות של מדינת־ישראל. פירוש הבר, למסור לגוף שלא נבחר
עלידי תושבי ישראל, סמכויות נרחכות בשטחים רחבים, כגון
פיתוח וקליטת עליה. כן הוא מוסר לגוף זה שליטה על חלקים
גדולים של האוכלוסיה במדינה, במעברות וביתר ריכוזי הער־
לים החדשים.

אנו רואים איפוא בעצם העמדת השאלה של הענקת זכות
ממלכתית כזאת לגוף שלא נבחר עלידי התושבים, דבר המת־
נקש בסורבניות של המדינה, של הננסת — דבר המאפשר
לגופים שמחוץ למדינת־ישראל התערבות בענייני הפנימיים.

אולם זאת אינה הבחינה היחידה. הבחינה המכרעת היא:
האם מתן זכויות של "מדינה בתוך מדינה" להסתדרות הציו־
נית, יסייע לאינטרסים של מדינת־ישראל, לעצמאותה, לפי

יוזר הררי (המפלגה הפרוגרסיבית):

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה. איני יודע איזו קריאה יש לקרוא לקריאה זו שאנו עומדים בה בחוק הנה, אין זו קריאה ראשונה, כי היא כבר התקיימה, ואף לא שנה ושלישית. על כל פנים, גם אם מבחינה פורמאלית־תקנונית היתה המצאה שלה רשאית לקחת את החוק בחזרה, ישנם כללים במשטר הפארלאמנטארי הדורשים שלא לפעול תמיד לפי האות המחה. הן יש אפשרות לכל סיעה בכנסת, לפי התקנון, להציע הצעת אי־אמון בממשלה, ואז יש מיד לדון בהצעה זו. אופוזיציה שתרצה להשתמש בזכויותיה בחקנון, יכולה להציע הצעת אי־אמון מדי ישיבה בישיבה ולהפסיק עליידי כך את ההתקדמות בעבודת הכנסת. אולם קיים בפארלאמנט משחק הוגן, שהאופוזיציה אינה מנצלת את כל האפשרויות התקנוניות שלה, וגם הממשלה שומה עליה עוד יותר להקפיד מאוד ולא לנצל את כל האפשרויות של התקנון.

מה בעצם קרה? ובכן, נבשרנו ב"קול ישראל", כך בעצם שימעי חברי הכנסת את הידיעה לראשונה, שבגלל "רוב מקרי" נתקבלה איזו הסתייגות שהיא, בה דובר על כך, שההסתדרות הציונית העולמית היא הנציגות המאורגנת של העם היהודי לבנין הארץ. לכן לקחה הממשלה את החוק ביד ורה והביאה לפנינו כעת את החוק בלבוש מחדש, בתוספת של שני שינויים קלים. מובן שאותה הסתייגות אשר שימשה כגורם ללקיחת החוק בחזרה אינה מופיעה בחוק המחדש, אבל לעונת זאת מופיעים שני שינויים קלים. שגם הם היו הסתייגויות שלי. השינוי הראשון הוא בסעיף 7, שלא היה כתוב שם מדינת ישראל, "המייצגת את תושביה בלבד". השינוי השני הוא בסעיף 7, בו היה מדובר רק על ההנהלה הציונית נית אשר בירושלים ולא על ההנהלה הציונית העולמית. גם הסתייגויותי זו נתקבלה עליידי הממשלה בהצעה המחודשת דשת ובכן, הרוב הבלתי־מקרי אשר דחה את שתי ההסתייגויות שלי, כנראה לא צדק בשעה שהתליט מה שהחליט. על כל פנים ממשלת ישראל כיום סבורה שאז הרוב היה בלתי־צורך.

עכשיו הודיע כאן ראש־הממשלה שהנוסח הוא יובא ללא המלים: "המייצגת את תושביה בלבד". את הנימוקים לכך תטרחו ותקראו בהסתייגויותי אז, גם המעטת הדמות של הנהלת הסוכנות עליידי צמצומה רק בזו שבירושלים, ירדה מעל הפרק.

המלחמה היא עתה רק נגד הרוב המקרי. ובכן, מאין צמח כביכול הנוסח המשונה הזה אשר רצה פעם לתת לסוכנות היהודית או להסתדרות הציונית סמכות של מלבי. היה ייצוג מאורגן של עם ישראל. אני לא בדיתי זאת מלבי. היה קונגרס ציוני אשר התלבט במשך תקופה ארוכה, כארבעה עשר יום, מ"14 עד 30" באוגוסט, בכעיות האלה, ובאותו קונגרס אני, כציוני, ראיתי נגד הצורך להסתדרות הציונית לקבל סטאטוס. כיום אני תמיד־דעים עם ראש־הממשלה, כי זכותה, פעולתה ומעשיה של ההסתדרות הציונית הם כל־כך גדולים לגבי מדינת ישראל, והיא עשתה בשביל הבחינה כל־כך הרבה, הרבה יותר מאשר המדינה עצמה במשך חמש השנים המעטות שהפסיקה להתקיים, שאין לה כל צורך בטאטוס. אבל אני אמרת או בנאומי שאם עלי־אף כל זה יוחלט רצונה בסטאטוס, נראה לי כי לא יהיה כל קושי לתת לה. אחרי דיונים רבים והרבה ויתורים נתקבלה החלטה והיא:

סעיף 3 (ב') של החלטות הקונגרס, האומר "שנתן מעמד מוכר להסתדרות הציונית העולמית, בתורת נציגות העם היהודי בכל העניינים הקשורים בהשתתפות המאורגנת של יהודי התפוצות בפיתוח הארץ, בינה וקליטתה".

הציונית האמריקנית, בהיותו בלונדון בדרכו לאמריקה, כי חשוב הדבר שישראל תהיה בת־בריתן של בריטניה וארצות־הברית, לא רק כמובן צבאי — זה מובן מאלי — אלא גם כמובן סוציאלי עמוק." זאת אומרת, שאכן יש התערבות גלויה בכיוון כבוד ובלימיטוטשטש בכיוון של ברית צבאית למטרות תוקפניות בין ישראל וממשלת ארצות־הברית, וגם התערבות במאבק הסוציאלי והפוליטי שבתוך מדינת־ישראל. הרב מילר מפרש את דבריו ואומר: "עניינה של המדינה יתמלא באופן הטוב ביותר על־ידי הקמת ממשלת קואליציה בין מפא"י והציונים הכלליים".

איני פונה לאלה, שמתוך אינטרסים מעמדיים, או מתוך — הייתי קורא לזה — סירוף אידיאולוגי, תומכים במלחמה אנטי־סובייטית, תומכים בהכנת "מייזאקים" חדשים לעם היהודי, מוכנים ללכת בחזית אחת עם הצבא הנאצי המוקם במערב גרמניה. אליהם אין לי מה לדבר. אולם אני פונה אל כל מי שהוא בעד שלום: האם אין זה ברור שהפירוש המעשי של ההתערבות הזאת, שהפירוש המעשי של הסטאטוס הנה, מעל לכל שיקולים אידיאולוגיים כלליים, בתקופה ההיסטורית הנוכחית, המכרעת לגורל האנושות וגורל עמנו, אינו אלא התערבות ולחץ מוגבר על ישראל מצד קבוצת מיליונרים יהודים אמריקנים ששולטים בהסתדרות הציונית העולמית?

לכן, העובדות שהבאתי כאן מוכיחות לכל אדם הפשי, כי למעשה — לא באבסטראקציה — פירוש הדבר מתן סטאטוס לצינור יהודי של הסטייט־פארטמנט, לאחת הזרועות של החולסטרט, להתערבות בעניינים הפנימיים של מדינת־ישראל.

אנו צריכים לגשת לשאלה זו מבחינת האינטרס הלאומי שלנו ומבחינת הבטחון והשלום של מדינת־ישראל. התחייבויות כאלה מצד ההסתדרות הציונית כלפי ממשלת ארצות־הברית, פירושו — סיכון בטחון ישראל וסיפוח הכנות המלחמה, פירוש הדבר הנורדה רמת־החיים של תושבי הארץ; כי מה מוכיחות העובדות? — העובדות מוכיחות, כי בתוקף העזרה שקיבלה מדינת־ישראל בציונות הממשלתית האמריקנית ובציונות אחרים, המבוקרים עליידי ממשלת ארצות־הברית — רמת־החיים לא עלתה כאן; עובדה היא כי כתוצאה מזה אין עליה, אין קליטת עליה, ורמת־החיים הולכת ויורדת. קודם אמרו, כי אשמה בזה העליה הגדולה, אולם הממשלה הפסיקה את העליה. מהי הסיבה עכשיו שהצמצום גרוע מיום ליום, שהמחירים עולים ולא חלה היציבות המובטחת עליידי הממשלה במחיריהם? הלא אין עליה עוד? הסיבה היחידה היא אותה המדיניות המבוטאת בתוכירים האלה של מדינת־ישראל ושל המיליונרים השולטים בהסתדרות הציונית העולמית. נחוץ סטאטוס לא למיליונרים האלה, אלא נחוץ סטאטוס אנושי לקרובים החוזרים, לתושבי המעברות. להם יש להבטיח מעמד כבוד במדינה. עבודה ושיכון.

העובדות מוכיחות, שלמרות התנאים הקשים שבהם נמצאו מדינות אחרות, בכל זאת בתנאים של מדיניות של שלום, בלי עזרה אמריקנית, פרחו ושגשגו, כגון אלבניה, שתפוקת תעשייתה היא עכשווית פיתח־שיהיחצי משהיתה לפני חמש שנים. הוא הדין במדינות אחרות, המנהלות מדיניות שלום ואינן כפופות להשתלטות המשק האמריקני והמונופולים האמריקניים.

אנו יודעים שהצעתנו לא תתקבל הפעם, אולם בכל זאת אנו מציעים לדחות את הצעת החוק הוזהר להחזירה לממשלה. אנו בטוחים שהדרך היחידה לשחרור לאנושות, לשחרור העמים כולם, הדרך של המארכסיות־ליניניזם, אשר מובילה כבר היום 800,000,000 נפש לחיים מאושרים וחפשיים, שאותה הדרך לשחרור לאומי וסוציאלי תנצח גם במדינת־ישראל, כשם שתנצח בעולם כולו.

בהתאם לדין־חשבון של יושב־ראש הנהלת הסוכנות הרי הודיית, הוועד הפועל הציוני קיבל החלטה והסכים להצעותיו של יושב־ראש הנהלת הסוכנות היהודית בתקוה שיימצא מי שהוא בכנסת שגם הוא חושב את עצמו לציוני ויביא תיקונים בחוק, ואני הבאתי את התיקון הזה.

אי־מרים כאן, שההסתדרות הציונית אינה מייצגת את עם ישראל, אינה חופפת — כדברי חברי־הכנסת שור — את עם ישראל. האם בהצעת החוק כתוב שהיא מייצגת, האם כתוב שהיא חופפת? כל מה שכתוב בהסתייגותי הוא, שהיא מכיר בהסתדרות הציונית כנציגות המאורגנת של העם היהודי. האם יש נציגות מאורגנת אשר פעלה בשם העם היהודי בישראל? יהודים רבים פועלים למען ישראל — ואותם הרי יהודים הפועלים למען ישראל, פועלים למען מצפונם שלהם ולא מפני שנותנים להם איזה סטאטוס שהוא — אבל נציגות מאורגנת בשם העם היהודי ישנה רק אחת, והמיד היחיד אחת — זוהי ההסתדרות הציונית, וההסתדרות הציונית הזאת לא ייצגה מעולם את כל עם ישראל, גם כאשר הופענו לפני האויים ודי רשנו מדינה, אז לא נמצאה מדינה שאמרה: אתם אינכם מייצגים את כל עם ישראל.

יונה כסה (מפא"י):

מה זאת סמכות מוכרת?

יוהר הררי (המפלגה הפרוגרסיבית):

ראשית, לא סמכות כי אם סוכנות מוכרת, וכבר או הו' דעתי בהסתייגותי שאיני יודע מה זה.

ובכן, הנימה הזאת שאנו שומעים פתאום, שההסתדרות הציונית אינה הגוף המאורגן לפעולת העם היהודי בישראל, בבנין, בפיתוח ובעזרה, זוהי נימה שכל אדם ראשי להגידה. אבל אני כציוני, כהבנתי את התנועה הציונית וההסתדרות הציונית, אני שמח על כל יהודי שרוצה לעזור, אבל הוא עוזר לא כציוני, הוא עוזר בלי להיכנס למסגרת הקבועה והמאורגנת של הפעולה, אבל ישנם יהודים הרוצים לעזור במסגרת מאורגנת, ואת המסגרת הזאת אני מוכן להכיר רק בהסגרת תדורת הציונית ולא בגוף אחר. אתן גם לגופים אחרים לפעול, אם הם רוצים, אבל הגוף המאורגן לפעולה בישראל, המאורגן זה חמישים שנה ויותר, זוהי רק ההסתדרות הציונית. אולי אפשר עוד להתווכח בתחילת הניסוח, אבל לאחר שמישהו מציע משהו — לא לקבל זאת; לאחר שכנסת קיבלה ברוב מקרי מה שקיבלה, לקחת את הדברים בחזרה, לשלול את הדבר הזה, להטיל בו מום — נדמה לי שזו היא תיאוריה מר־חיקה מאוד לכת. ובכן, ממשלת ישראל, כנסת ישראל אינה יכולה להחליט בשביל הגולה, אבל היא יכולה להחליט את מה היא רואה, בישראל, כנציגות המאורגנת של הרצון הציוני, של הגשמת החזון הציוני בישראל. אני כשלעצמי, גם אם תתקבל החלטה נוגדת על־ידי רוב בלתי־מקרי, אוסיף לראות בהסתדרות הציונית, כמו שעשיתי כל ימי, את הגוף המאורגן של נציגות עם ישראל לפעולותיו בישראל.

אליעזר ליבנה (מפא"י):

יושב ראש הכנסת, כנסת נכבדה, הוויכוח חרג ממסגרת הדיון על החוק, ובצדק. אילו הייתי צריך לדון על החוק כלכה, הייתי ממטרף להערכת שני היריבים, ראש־הממשלה וחבר־הכנסת הררי, שספק אם יש צורך בחוק זה להסתדרות הציונית, וספק אם יש בו צורך למדינה. הייתי מוסיף עוד נימוקים, מדוע מוטב לנו לחכות זמן־מה. אולם הדיון כאן אינו על החוק, אלא על נושא הרבה יותר חשוב — על היחסים בינינו ובין הגולה. אכן, הגענו למצב כזה שהיחסים

לא אכנס בפיתוח התיאוריה של חבר־הכנסת סרלין, אם הגולה היא כולה מפא"יית או אינה כזו, ומה היא אילו היתה הגולה בקיומיה מפא"יית. אבל בקונגרס הציוני היו 446 ציר, וממם היו 161 חברי מפא"י ו־96 חברי המפלגות הדתיות. שיחד היו 230 ציר, והיינו רוב מוחלט. שתי המפלגות האלו הן שהעבירו החלטה זו. במקרה, ובלי להיות "ציונים", יושבים במדינת־ישראל גם כן נציגים של שתי המפלגות האלה. ובכן, השאלה הראשונה אשר צריך לשאול היא: מדוע מפלגות אלה, בשעה שיש להן רוב מוחלט ויותר מזה, בקונגרס הציוני, סבורות שההסתדרות הציונית היא הגוף המאורגן המייצג את עם ישראל, וכשאותן מפלגות שולחנות נציגים לכנסת זו, פתאום נעשה הענין הזה פסול עד כדי כך שצריך למהר ולקחת את החוק בחזרה, וגם להזהר שיהיה שאלה אשר הממשלה תהיה אפילו נאלצת להתפטר אם הדבר הזה יעבור.

ובכן, יכול להיות שאני בור בעניני התנועה הציונית. אבל אם הקונגרס הציוני אשר דן בה, — והקונגרס הציוני אינו דן בחלל ריק, כי אם מתייעץ עם המפלגות השונות ועם ראשיהן והקובעים בהן, — והקונגרס הציוני הזה אך בחודש אוגוסט, לא לפני זמן ממושך, כי אם בחודש אוגוסט בשנה שעברה, לאחר שכיסנו נציגים מכל העולם, בא לידי החלטה זו, קשה להבין מה פסול ראתה ממשלת ישראל במונח הזה ובהגדרה זו של ההסתדרות הציונית. האמת היא שמימשלת ישראל אומרת: אני באתי לידי הסכם חזק עם הנהלת הציונית, הוועד הפועל הציוני החליט מה שהחליט לאחר ששמע דין־חשבון מפי יושב־ראש הנהלת הציונית, מר נחום גולדמן, אשר ניהל המשא־ומתן עם ראש־הממשלה. הזמן לא יספיק לי לצטט את כל דבריו, אבל רצוני לקרוא רק דבר־ים בודדים. אני קורא בעמוד 122 של פרוטוקול הישיבה של הוועד הפועל הציוני, אשר התקיימה בימים 7 עד 15 במאי שנה זו. "הפשרה העיקרית שעשינו בחוק, לא הסכמנו לה בהתלהבות יתרה. אני כשלעצמי נאבקתי עם בן־גוריון בענין ההגדרה שבהקדמה על טיבה של ההסתדרות הציונית. לי נראה שרצוי היה כי תבוא הגדרה של התנועה הציונית. אך אין מן ההכרח שזאת תהיה הגדרה של ההסתדרות הציונית כנציגותו של העם היהודי.

למעשה אין מי שייצג את עם היהודים. הציונות מייצגת את העם היהודי בשאיפותיו לגאולה, ותו לא. ומטעם זה, מפני שאין אנו משמשים נציגות של העם היהודי, באו בן־גוריון וחבריו בממשלה והעלו את הטענה על הבמה." עכשיו אני מצטט בעמוד 123, שבו אומר מר נחום גולדמן: "יודע אני, כי חברי רבים אינם מוצאים בסטאטוס סיפוק לכל החלטות הקונגרס, שאף הן היו פשרה." הנני מודגיש שאף הן היו פשרה. "אין הם מוצאים בסטאטוס מה שהיו רוצים. אין לי כלום נגד זה שהוועד הפועל הציוני יציע את התיקונים הנראים כטובים בעיניו. בעיקר מסור הדבר כרגע לכנסת. אם חברי הכנסת יכניסו תיקונים — הרשות בידם. אני מתיחס בכבוד גדול לסוברניות של מדינת ישראל. אורבא, תעשה הכנסת מה שבאפשרותה לתיקון החוק. הוועד הפועל הציוני, שאינו יושב ופועל בקביעות בישראל, אינו יכול, לדעתי, לשנות את החוק בעיקרו. אם נקבל את החוק בצורה מתוקנת — אורבא."

הקטע האחרון בעמוד 124: "אני ממליץ בפני חברי הוועד הפועל הציוני, בשם הנהלה, שתציעו תיקונים ותשיעו על ידידינו בכנסת" — ואני חושב את עצמי אחד הידידים האלה — "להכניס תיקונים בהצעת החוק, אינני אומר, כי זה הנוסח האחרון."

לארגון בדרכים פילאנטרופיות, בלי חינוך ציוני, בלי תנועה ציונית ובלי התעוררות חלוצית. איננו עומדים איפוא במצב של ברירה בין עליה כזאת או עליה אחרת, אלא נסגרה תקופה ובעיותיה ומתחילה תקופה, ושאלותיה הן עתה אחרות לגמרי מאלו של שנות 1948—1952: או שתבוא עליה יהודים (הנני מהאוצרות החפשיה, שאנו קוראים להן ארצות המערב, הניי) כולל בכך את צפון־אפריקה) כלומר, אנשים שיתעוררו מתוך בחירה ציונית, בעקב חינוך ציוני ועלידי הכרעה חפשיה— או שלא תהיה בשנים הקרובות עליה בכלל.

אומר יותר מכך: הנסיון הציוני שמדינה זו היא ביטוי לה, לא הגיע לדרגתו המכרעת. אמנם, יש לנו מיליון וחצי יהודים, צבא, ממשלה, שגרירים, יוצגים וכנסת — שאני מתכבד להימנות עליה — אך הנקודה המכרעת היא עליית יהודי המערב, בלי עליית יהודי המערב כל הקיים עומד עדיין בספק. זהו הענין הגורלי, והוא לא יקום בלי חינוך ציוני, בלי תנועה ציונית, בלי התחדשות ציונית־יהודית בגולה. בלי כל אלה לא תבוא עליה חלוצית, לא תעשינה השקעות הון; זה הדבר העומד לפנינו כיום הזה.

הננו עומדים שוב לפני תקופה שתתחדש בה ציונות כוללת — זאת אומרת שאותן גלויות עצמן תשמנה מקור גם לעליה, גם לעזרה כספית־פוליטית ויורגש חינוך יהודי בתוך כן — או שלא תהיה עליה וציונות בכלל, ובמשך הזמן תי עלם גם עזרה חמרית ניכרת לישראל מהתפוצות. אנו חיים בים איפוא לראות את תחייתה של התנועה הציונית כש־אלת גורל למדינה. אנו צריכים לעשות בדלית־ברירה את יש־ראל מושכת את היהודים, מושכת מבחינה כלכלית ומבחינה רוחנית. כשם שהתאמנו את כל המשטר הכלכלי של הארץ הזאת, ובמידה רבה בצדק, לטיפול פאטרנליסטי בעלייתה־הצלה קאטאסטרופאלית, חסרת־ישע, חסרת אמצעים, חסרת מקצוע, וחסרת התמצאות במשק מודרני — כך יש להתאים עתה את הכלכלה שלנו ואת בנינו החברתי לעליית יהודי הארצות החפשיה, ליומחם וצרכיהם. והם יבואו לא רק על יסוד דחיפה שהם נדחפים משם, אלא על יסוד משיכה שהם נמ־שכים מכאן.

אליעזר שוסטק (תנועת החרות):

מדוע אתה אומר זאת לנו? הגד זאת למפלגתך ולראש־הממשלה.

אליעזר ליבנה (מפא"י):

אני אומר זאת לכל ציוני, ואם אתה ציוני — גם לך. אני מצטער שחברה־הכנסת שוסטק רואה כל שאלה כענין מט־לבתי; יש גם דאגות לאומיות שאינן ענין מפלגתי. אם לבך וראשך מלאים עד תום בחכססים מפלגתיים, חסרה בנינו שפה משותפת.

אליעזר שוסטק (תנועת החרות):

נראה כיצד תנהג כאשר יגיע הדבר להצבעה.

אליעזר ליבנה (מפא"י):

אם נפנה אל יהודי הגלויות החפשיה — עם אחרות אין לנו קשר — רק בבקשת תרומות או דברים הנראים כתרומות, יש חשש שהתרומות תלכנה ויצמצמנה, ולא ביל יהודים רבים בגולה נעשה מתן התרומה כעין אינדול־גנציה, ביטוי של כפרה על שאינם ממלאים את תביעת ההג־שמה הציונית. הדבר הקשה לאיך־שיעור שאנו עומדים לפ־גיו, הוא כיצד להתחיל במשיכת יהודים מגלויות שנשארו לפליטה, כיצד לתבוע מהם את התביעה הציונית, כיצד ליצור ציוניות לקליטתם והפעלתם כאן. כל השאר אינו אלא סי־רוש, ואם יש קצת חילוקי־דעות בפירושים — אין זה עיקר. הכסף האמריקאי הפילאנטרופי לא יעזור בלי עליית יהודים

בינינו ובין הגולה מעמידים, לפי מיטב הכרתי, את המדינה בסכנה. איננו מרגישים, שביתיים חל שינוי יסודי בינינו ובין הגולה, הציונית והבלתי־ציונית; חמש השנים הראשונות של קיום המדינה אינן אפייניות לגבי יחסינו עם הגולה, לא לגבי מה שקדם להן, ולא — וזה חשוב יותר — למה שעומד עכשיו לבוא.

אני רוצה לחלק את דברי לשלושה חלקים: (א) היחסים בינינו ובין הגולה; (ב) חלוקת העבודה בין המדינה והת־נועה הציונית; (ג) על יסוד זה, כמה הערות לחוק שהועבר לכנסת.

התנועה הציונית נחוצה לנו כעת יותר מאשר בת־קופת עלייתה־הצלה — שהשתיימה זה עתה — ייתכן יותר מאשר באיוו תקופה שהיא עד כה. הרגשתנו ביחס לתפוצות והערכתנו לגבי התנועה הציונית הושפעו משנות על־ייתה־הצלה. עליה זו בעלת תכונות מיוחדות היתה, תכונות סוציאליות יסודיות. הלי תנועה ציונית לא פרנסה אותה מבפנים. העולים שהגיעו מתימן, מעיראק ואפילו מרומניה הקומוניסטית לא באו בעקבותיה של התנועה ציונית ולא חונכו על ידה; כך נוצרה אצלנו אשליה שאפשר להמשיך בעליה כזאת וכזוגמתה בלי תנועה ציונית. שנית, עליה זו באה מארצות שם אינה יכולה להתקיים תנועה ציונית; אי אפשר להקים הסתדרות ציונית לא במצרים, לא בעיראק ולא בחימן, לא בבולגריה, לא ברומניה ולא בהונגריה, התרגלנו איפוא למחשבה — לאשליה המסוכנת — שאפשרית עליה גדולה ואפשרי בנין הארץ ואפשרית העלאת המדינה מדרגה לדרגה גם בלי תנועה ציונית. אין אנו מבינים, שהת־קופה הגדולה והנהדרת של עלייתה־הצלה (שקוראים לה בט־עות "קיצוץ גלויות", אף שקיבוץ הגלויות התחיל עם עליית ה־מתנגדים" וה"חסידים" לפני 150 שנה) אי־אפשר עוד להמשיך בה.

עוד דבר אפייני לתקופה זו 1948—1952: החלוקה הבל־תיציונית הכוללת בין גלויות שנתנו את העליה לבין קר־בוצים גלותיים שסייעו לנו מבחינה פינאנסית ופוליטית. דבר זה לא היה אופייני לתנועה הציונית שבתה את המדינה; ציו־נות אירופה במידה זו או אחרת נתנה גם עליה, גם עזרה פולי־טית וגם עזרה כספית. במשך חמש השנים האחרונות התרחשה כאן הפרדה מוחלטת כמעט. חברה־הכנסת אבניאל הביא כמה מספרים עגומים להדגים את הדבר, איני יודע אם הם מדר־יקים, אבל הם קולעים בעיקרם, מצד אחד, גלויות המזרימות עליה ואינן נותנות כל עזרה כספית או ציבורית־פוליטית למ־דינה, ומצד שני, ארצות הנותנות עזרה כספית־פוליטית אך הרגל העליה וחובתה אינם חלים עליהן, אילו היתה כך הת־נועה הציונית במשך חמישים השנים מוקגנרס בזל עד 1948, לא היתה הארץ הזאת מוקמת. בשנות 1948—1952 התהווה חלוקה מסויימת בעם היהודי, מסוכנת למדי: מצד אחד עליה קאטאסטרופאלית שלא קדם לה חינוך ציוני, ומצד שני — עזרה פילאנטרופית פרו־ישראלית, ובלתי־ציונית ביסודה. איני מבטל את העזרה של בלאושיטין וחבריו, אבל עליהם לא חלות כל החובות של הגשמה ציונית, לא סוציאליסטית ולא קאפאליסטית.

והנה תקופה זו נגמרה. אנו מצויים עתה בין תקופה לת־קופה, במעבר חריף. תקופה זו נגמרה לא במקרה. שלושה גורמים היסטוריים כבירים הם שסיימה, כשם שגורמים היס־טוריים כבירים עוררו: (א) חלק מהגלויות האלה התחסל עד תומו על־ידי העליה דוגמת תפוצת תימן; (ב) חלק מהן נסגר על־ידי כוחות חיצוניים (הדבר מצדיק את קצב עלייתה־הצלה מבולגריה, רומניה וכדומה); (ג) מגלויות אחרות, למשל, אר־צות צפון־אפריקה, הגיעו, כנראה, מרבית השכבות שניתן

מעבר. כאשר הקימונו את המדינה, ללא נסיון וללא מנגנון, ייתכן והיה זה מוקדם ופזיז אילו קיבלה המדינה לידה מיד את התפקידים האלה, ייתכן והיה זה נכון, שזמן־הנשאר עניני הקליטה וההתיישבות בידי הסוכנות. אבל החוק אינו עוסק בסידורים זמניים. חוק מקבלים לשם קביעת דמוסים קבועים. למה לקבוע דבר זה בחוק? גומה לי שבשאלה זו אינני מדבר בניגוד לדעתו של ראש־הממשלה וחברים ממס' לגות שונות. ביחוד אין צורך בפירוטי הסעיף השלישי, כאשר בסופו של החוק יש סעיף נכון מאד — שלצדדי האוטונומיה ערערה עליו — סעיף 7. "פירטי מעמדה וצורת שיתוף הפעולה של ההסתדרות הציונית העולמית — שנוצגותה בישראל היא ההנהלה הציונית הנקראת גם בשם הגלגל הסוכנות היהודית לארץ־ישראל — עם הממשלה, יקבעו באמנה שת־כרת בין הממשלה לבין ההנהלה הציונית". אני מציע, כי תכנו של סעיף 3 ייחשב כחומר לאמנה שתיכרת; וייתכן שהאמנה תנסח את הדברים אחרת. ייתכן, שבניתיים תתרכז התנועה הציונית בראגלי ליהדות הגולה, תשאף ליחד תר־מתלבה לחינוך יהדות הגולה והעלאתה וכלל לא תרצה לע"סוק בענינים אחרים המרחיקים את תשומת־לבה בעיקר יעודה; והיא מרצונה ובחירתה תמסור ענינים שהמדינה יכולה לעשות טוב יותר.

על התנועה הציונית לעסוק בישראל בהקמת מבצעים חינוכיים והרבותיים למען יהדות הגולה, במטרה לעשות את ארץ־ישראל למרכז רוחני. בימינו הולך ומסתכם אחד הווי־כוחים הגדולים שהתגלה בשעתם בין הרצל לבין אחר־העם. אחד־העם טען שהמרכז הרוחני הוא דרגה הכרחית להקמת המדינה, ואילו הרצל סבר, שהמדינה תקום תוך זעזועים כבי"רים בלי קשר לאיזה מרכז רוחני הוא. מסקנה של ההיס'טוריה היא מעבר להנחותיהם של שני היריבים: לשם הקמת המדינה לא נחוץ היה המעבר של מרכז רוחני, אבל המדינה לא תתקיים אם לא תהיה מרכז רוחני מרחק ליהודי הגולה. אני מציע, שנעביד את הצעת החוק לוועדה. הני מברך על שני התיקונים שהממשלה הכניסה לחוק, בסעיף 1 ובסעיף 7. הני מציע, שבועדה ייערך סעיף 3 מחדש, מבלי למרש בחוק את חלוקת העבודה המפורטת בין הממשלה והסוכנות.

היו"ר י. סרלין:

זה בלתי־אפשרי מבחינה פורמאלית. הרי הקונגרס הח' ליט זאת.

יונה כסה (מפא"י):

מבחינה פורמאלית הוא יכול להציע עכשיו הכל.

אליעזר ליבנה (מפא"י):

לא רק מבחינה פורמאלית אפשרי הדבר, זה אפשרי גם מבחינה אחרת. ההחלטה שקיבל הקונגרס היא אחרת מהגוסת שלפנינו. חבר־הכנסת יזהר הררי ניסח את הדברים. הני חושב, שאפשר להגיע לשינוי נוסח סוף, מתוך המסכם עם התנועה הציונית, חשוב שחויכוח זה — מעבר לתיקוני סעי' פים, גם מעבר לתיקונים שאני מציע לוועדה — ישמש תר־כרת שהמדינה זקוקה לה, שהציבוריות הישראלית מעריכה את פעלה ורואה אותו כהכרח לקיום המדינה. וזה חשיב יותר מאשר ניסוח פלוני, כשעה שנבוא לאשר את נוסח־החוק האחרונה נהיה מוכרחים להתחשב בנימוק זה, כי בנינו ובין התנועה הציונית יאה קיים עוד הרבה זמן — לפחות עד ביצוע עליית המונים מהמערב — קשר גורל, לטובה או לרעה.

מהמערב על כל פנים לא במידה הדרושה. כסף יהודי אמ' ריקאי בלי יהודים אמריקאים יעילותו מוגבלת. קודם־כל נחוצים לנו יהודים. משום כך צריכים אנו לראות בתנועה הציונית את המשענת העיקרית של המדינה.

הני חושב את תיקונה של הממשלה בסעיף הראשון של הצעת־החוק לתיקון נכון, בשעתו עוררתי תשומת־לבו של שר־המשפטים לכך שהניסוח הקודם של סעיף זה מסוכן מב' דים: א) חינוך ציוני של יהדות העולם והעלאתה במידה האפ' הוא תוקן לטובה.

ברצוני לעבור לנושא השני, אינני בטוח אם בענין זה אמצא הסכמה כה ספונטאנית בין חברי הכנסת, אף שהיי' חי מאושר לו היתה הסכמה כזו. מה צריכה להיות חלוקת העבודה בין התנועה הציונית לבין המדינה? ידברתי עד כה על השינוי שחל עתה ביחסנו עם העם בשואה לחמש הש' גים האחרונות, אבל חל שינוי לא יותר קטן גם כלפי חמי' שים שנות התנועה הציונית 1897 — 1948. מה היה תפקידה העיקרי של ההסתדרות הציונית והתנועה הציונית עד קום המדינה? תפקידה היה לראגן את יהדות הגולה לשם ביי' צוע בין הארץ. במה עסקה התנועה הציונית בתקופת המאב' דאט? בהתיישבות, בקליטת עליה, בחינוכה — כאן בארץ. מדוע עסקה בכל אלה? בענין זה נכונה ההגדרה, כי היא היתה "מדינה בדרך", אם כי ייתכן והרצל התכוון בשעתו לדברים אחרים. מבחינה זו ההסתדרות הציונית שימשה תח' ליה למדינה; המשרדים שהוקמו בירושלים, הפעולות שההס' תדרות הציונית עשתה באמצעות הסוכנות היהודית, היו סעו' לות של תחליף־מדינה. ובענין זה חל שינוי. עכשיו קיימת מדינה. מדוע לא תעשה המדינה את כל הדברים האלה? הפונקציה הזאת של התנועה הציונית נגמרה. יעודה הארצי־ישראלי של ההסתדרות הציונית הוא עתה בשלושה תפקי' דים: א) חינוך ציוני של יהדות העולם והעלאתה במידה האס' שרית; ב) ייצוגם של יהודי הגולה כלפי המדינה, בעיקר בניצ' ני עלייתם. צריך שיתחיל סוף־סוף הדו־שיח בנינו ובין יהדות המערב, מה נחוץ להם כדי שיוכלו לעלות? עלינו לדעת תביעותיהם. אם נחבע עלייתם בחוק — הם יעמידו תביעותיהם. "הנגידות". כל זמן שאנו דורשים רק תרומות, או דומה־תרומות, אין להם "תביעה נגידת" כלפי המדינה. הווה אומר: תפקידי התנועה הציונית הם: ארגון יהדות הגו' לה לשם עליה וניצגות יהדות הגולה לשם השגת תנאים לעליה.

יש עוד תפקיד שלישי, לא אדבר עליו הרבה. והו — פיתוחה של ישראל כמרכז רוחני ליהדות הנשארת בעולם. אם יש שתי־פעולה לתנועה הציונית בישראל הרי אלה מפעלים הרבותיים, חינוכיים הקשורים ביהדות הגולה. לא שיוכן, לא עבודה, לא התיישבות — זאת יכולה המדינה לעשות יותר טוב. והממשלה עושה דברים אלה בדרך יותר דימוק' ראטיה, בפיקוח מתמיד של הכנסת. התנועה הציונית צרי' כה להיות תנועת הגולה למען ציון — שבראשה עומדים רא' שי הגולה — ולא תנועה המשמשת תחליף־המדינה, כיון שפעם, כאשר התקיימה מדינה, היה הכרח בתחליף זה. מכאן הני בא למסקנה מעשית.

יש בחוק זה — שהוא כפי הגדרת ראש־הממשלה, לא חוק רגיל אלא מעין הכרזה — יש בו סעיף (השלישי) המגדיר את תפקידיה של ההסתדרות הציונית העולמית, שחאה מנ' צחת על מפעלי קליטה והתיישבות במדינה. "מנצחת" — לשם מה? לשם כך נוצרה מדינה יהודית. מסיבות אלה או אחרות התקיימה תקופת־מעבר. ייתכן, שנחוצה היתה תקופת